

eul_wid: ljk-ae

Θεόφραστος ὁ Ἐρέσιος · Theophrastus of Eresus

On Sense and Sensibles

Περὶ αἰσθήσεως καὶ τῶν αἰσθητῶν

Period: Ἑλληνιστική [Hellenistic](#)
Dialect: Φιλοσοφική Ἀττική [Attic Philosophical](#)
Domain: Φιλοσοφία [Philosophy](#)
Format: Πραγματεία [Treatise](#)
Affiliation: [Peripatetic](#)

Sens t ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ Περὶ δ' αἰσθήσεως αἱ μὲν πολλαὶ καὶ καθόλου δόξαι δύο εἰσίν· οἱ μὲν γὰρ τῷ ὁμοίῳ ποιοῦσιν, οἱ δὲ τῷ ἐναντίῳ.

Sens 1 Παρμενίδης μὲν καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Πλάτων τῷ ὁμοίῳ, οἱ δὲ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Ἡράκλειτον τῷ ἐναντίῳ. τὸ δὲ πιθανὸν ἔλαβον οἱ μὲν ὅτι τῶν ἄλλων τε τὰ πλεῖστα τῇ ὁμοιότητι θεωρεῖται καὶ ὅτι σύμφυτόν ἐστι πᾶσι τοῖς ζῴοις τὰ συγγενῇ γνωρίζειν, ἔτι δ' ὡς τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι τῇ ἀπορροίᾳ γίνεται, τὸ δ' ὅμοιον φέρεται πρὸς τὸ ὅμοιον. οἱ δὲ τὴν αἴσθησιν ὑπολαμβάνοντες ἐν ἀλλοιωσει γίνεσθαι καὶ τὸ μὲν ὅμοιον ἀπαθὲς ὑπὸ τοῦ ὁμοίου, τὸ δ' ἐναντίον παθητικόν, τούτῳ προσέθεσαν τὴν γνώμην· ἐπιμαρτυρεῖν δὲ οἴονται καὶ τὸ περὶ τὴν ἀφὴν συμβαῖνον· τὸ γὰρ ὁμοίως τῇ σαρκὶ θερμὸν ἢ ψυχρὸν οὐ ποιεῖν αἴσθησιν. ^[5]

Sens 2 καθόλου μὲν οὖν περὶ αἰσθήσεως αὗται παραδέδονται δόξαι. περὶ ἐκάστης δὲ τῶν κατὰ μέρος οἱ μὲν ἄλλοι σχεδὸν ἀπολείπουσιν, Ἐμπεδοκλῆς δὲ πειρᾶται καὶ ταύτας ἀνάγειν εἰς τὴν ὁμοιότητα. [παρμενίδου] Παρμενίδης μὲν γὰρ ὅλως οὐδὲν ἀφώρικεν ἀλλὰ μόνον ὅτι δυοῖν ὄντων στοιχείοι κατὰ τὸ ὑπερβάλλον ἐστὶν ἡ γνώσις. ^[5]

Sens 3 ἐὰν γὰρ ὑπεραίρη τὸ θερμὸν ἢ τὸ ψυχρὸν, ἄλλην γίνεσθαι τὴν διάνοιαν, βελτίῳ δὲ καὶ καθαρωτέραν τὴν διὰ τὸ θερμὸν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταύτην δεῖσθαι τινος συμμετρίας· ὡς γὰρ ἐκάστοτε—φησὶν—ἔχει κρᾶσιν μελέων πολυπλάγκτων, τῶς νόος ἀνθρώποισι παρέστηκεν· τὸ γὰρ αὐτὸ ἔστιν ὅπερ φρονέει μελέων φύσις ἀνθρώποισι καὶ πᾶσιν καὶ παντί· τὸ γὰρ πλέον ἐστὶ νόημα. τὸ γὰρ αἰσθάνεσθαι καὶ τὸ φρονεῖν ὡς ταὐτὸ λέγει, διὸ καὶ τὴν μνήμην καὶ τὴν λήθην ἀπὸ τούτων γίνεσθαι διὰ τῆς κρᾶσεως· ἂν δ' ἰσάζωσι τῇ μίξει, πότερον ἔσται φρονεῖν ἢ οὐ, καὶ τίς ἡ διάθεσις, οὐδὲν ἔτι διώρικεν. ^[5]

Sens 4 ὅτι δὲ καὶ τῷ ἐναντίῳ καθ' αὐτὸ ποιεῖ τὴν αἴσθησιν φανερόν, ἐν οἷς φησι τὸν νεκρὸν φωτὸς μὲν καὶ θερμοῦ καὶ φωνῆς οὐκ αἰσθάνεσθαι διὰ τὴν ἔκλειψιν τοῦ πυρός, ψυχροῦ δὲ καὶ σιωπῆς καὶ τῶν ἐναντίων αἰσθάνεσθαι, καὶ ὅλως δὲ πᾶν τὸ ὄν ἔχειν τινὰ γνώσιν. οὕτω μὲν οὖν αὐτὸς ἔοικεν ἀποτέμνεσθαι τῇ φάσει τὰ συμβαίνοντα δυσχερῇ διὰ τὴν ὑπόληψιν. Πλάτων δὲ ἐπὶ πλέον μὲν ἦπται τῶν κατὰ μέρος, οὐ μὴν εἰρηκὲ γέ περὶ ἀπασῶν, ἀλλὰ μόνον περὶ ἀκοῆς καὶ ὄψεως. ^[5]

Sens 5 καὶ τὴν μὲν ὄψιν ποιεῖ πυρός (διὸ καὶ τὸ χρῶμα φλόγα τιν' ἀπὸ τῶν σωμάτων σύμμετρα μόρια τῇ ὄψει ἔχουσιν), ὡς ἀπορροῆς τε γινομένης καὶ δέον συναρμόττειν ἀλλήλοις ἐξιοῦσαν μέχρι

τινὸς συμφύεσθαι τῇ ἀπορροῇ καὶ οὕτως ὁρᾶν ἡμᾶς ὥσπερ ἂν εἰς τὸ μέσον τιθεῖς τὴν ἑαυτοῦ δόξαν τῶν τε φασκόντων προσπίπτειν τὴν ὄψιν καὶ τῶν φέρεσθαι πρὸς αὐτὴν ἀπὸ τῶν ὁρατῶν. ἀκοὴν δὲ διὰ τῆς φωνῆς ὀρίζεται· φωνὴν γὰρ εἶναι πληγὴν ὑπ' ἄερος ἐγκεφάλου καὶ αἵματος δι' ὧτων μέχρι ψυχῆς, τὴν δ' ὑπὸ ταύτης κίνησιν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ἥπατος ἀκοήν. ^[5]

Sens 6 περὶ δὲ ὁσφρήσεως καὶ γεύσεως καὶ ἀφῆς ὅλως οὐδὲν εἴρηκεν, οὐδὲ εἰ παρὰ ταύτας ἄλλαι τινὲς εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκριβολογεῖται περὶ τῶν αἰσθητῶν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ περὶ ἀπασῶν ὁμοίως λέγει καὶ φησι τῷ ἐναρμόττειν εἰς τοὺς πόρους τοὺς ἐκάστης αἰσθάνεσθαι· διὸ καὶ οὐ δύνασθαι τὰ ἀλλήλων κρίνειν, ὅτι τῶν μὲν εὐρύτεροί πως, τῶν δὲ στενώτεροι τυγχάνουσιν οἱ πόροι πρὸς τὸ αἰσθητόν, ὡς τὰ μὲν οὐχ ἀπτόμενα διευτονεῖν, τὰ δ' ὅλως εἰσελθεῖν οὐ δύνασθαι. ^[5]

Sens 7 πειρᾶται δὲ καὶ τὴν ὄψιν λέγειν, ποία τίς ἐστὶ καὶ φησὶ τὸ μὲν ἐντὸς αὐτῆς εἶναι πῦρ <καὶ ὕδωρ>, τὸ δὲ περὶ αὐτὸ γῆν καὶ ἀέρα, δι' ὧν διέναι λεπτὸν ὃν καθάπερ τὸ ἐν τοῖς λαμπτήρσι φῶς. τοὺς δὲ πόρους ἐναλλάξ κεῖσθαι τοῦ τε πυρὸς καὶ τοῦ ὕδατος, ὧν τοῖς μὲν τοῦ πυρὸς τὰ λευκά, τοῖς δὲ τοῦ ὕδατος τὰ μέλανα γνωρίζειν· ἐναρμόττειν γὰρ ἐκατέροις ἐκάτερα. φέρεσθαι δὲ τὰ χρώματα πρὸς τὴν ὄψιν διὰ τὴν ἀπορροήν. συγκεῖσθαι δ' οὐχ ὁμοίως, *** τὰς δ' ἐκ τῶν ἀντικειμένων, καὶ ταῖς μὲν ἐν μέσῳ, ταῖς δ' ἐκτὸς εἶναι τὸ πῦρ, διὸ καὶ τῶν ζώων τὰ μὲν ἐν ἡμέρᾳ, τὰ δὲ νύκτωρ μᾶλλον ὀξυωπεῖν· ὅσα μὲν πυρὸς ἔλαττον ἔχει μεθ' ἡμέραν· ἐπανισοῦσθαι γὰρ αὐτοῖς τὸ ἐντὸς φῶς ὑπὸ τοῦ ἐκτός· ὅσα δὲ τοῦ ἐναντίου νύκτωρ· ἐπαναπληροῦσθαι γὰρ καὶ τούτοις τὸ ἐνδεές. ^[5]

Sens 8 ἐν δὲ τοῖς ἐναντίοις <ἐναντίως> ἐκάτερον· ἀμβλυωπεῖν μὲν γὰρ καὶ οἷς ὑπερέχει τὸ πῦρ, ἐπεὶ αὐξηθὲν ἔτι μεθ' ἡμέραν ἐπιπλάττειν καὶ καταλαμβάνειν τοὺς τοῦ ὕδατος πόρους· οἷς δὲ τὸ ὕδωρ, ταὐτὸ τοῦτο γίνεσθαι νύκτωρ· καταλαμβάνεσθαι γὰρ τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ὕδατος. *** ἕως ἂν τοῖς μὲν ὑπὸ τοῦ ἕξωθεν φωτὸς ἀποκριθῇ τὸ ὕδωρ, τοῖς δ' ὑπὸ τοῦ ἀέρος τὸ πῦρ· ἐκατέρων γὰρ ἴασις εἶναι τὸ ἐναντίον. ἄριστα δὲ κεκρᾶσθαι καὶ βελτίστην εἶναι τὴν ἐξ ἀμφοῖν ἴσων συγκειμένην. καὶ περὶ μὲν ὅψεως σχεδὸν ταῦτα λέγει. τὴν δ' ἀκοὴν ἀπὸ τῶν ἕξωθεν γίνεσθαι ψόφων. ^[10]

Sens 9 ὅταν γὰρ ὑπὸ τῆς φωνῆς κινηθῇ, ἡχεῖν ἐντός· ὥσπερ γὰρ εἶναι κώδωνα τῶν ἴσων ἤχων τὴν ἀκοὴν ἣν προσαγορεύει σάρκινον ὄζον· κινουμένην δὲ παίειν τὸν ἀέρα πρὸς τὰ στερεὰ καὶ ποιεῖν ἤχον. ὁσφρησιν δὲ γίνεσθαι τῇ ἀναπνοῇ· διὸ καὶ μάλιστα ὁσφραίνεσθαι τούτους, οἷς σφοδρότατὴ τοῦ ἄσθματος ἢ κίνησις· ὁσμήν δὲ πλείστην ἀπὸ τῶν λεπτῶν καὶ τῶν κούφων ἀπορρεῖν. περὶ δὲ γεύσεως καὶ ἀφῆς οὐ διορίζεται καθ' ἐκατέραν οὔτε πῶς οὔτε δι' ἃ γίνονται, πλην τὸ κοινὸν ὅτι τῷ ἐναρμόττειν τοῖς πόροις αἰσθησίς ἐστιν· ἡδεσθαι δὲ τοῖς ὁμοίοις κατὰ τε μόρια καὶ τὴν κρᾶσιν, λυπεῖσθαι δὲ τοῖς ἐναντίοις. ὡσαύτως δὲ λέγει καὶ περὶ φρονήσεως καὶ ἀγνοίας. ^[10]

Sens 10 τὸ μὲν γὰρ φρονεῖν εἶναι τοῖς ὁμοίοις, τὸ δ' ἀγνοεῖν τοῖς ἀνομοίοις, ὡς ἢ ταὐτὸν ἢ παραπλήσιον ὃν τῇ αἰσθήσει τὴν φρόνησιν. διαριθμησάμενος γὰρ ὡς ἕκαστον ἐκάστω γνωρίζομεν ἐπὶ τέλει προσέθηκεν ὡς ἐκ τούτων <γὰρ> πάντα πεπήγασιν ἀρμοσθέντα καὶ τούτοις φρονέουσι καὶ ἡδοντ' ἢ δ' ἀνιώνται. διὸ καὶ τῷ αἵματι μάλιστα φρονεῖν· ἐν τούτῳ γὰρ μάλιστα κεκρᾶσθαι ἐστὶ τὰ στοιχεῖα τῶν μερῶν. ὅσοις μὲν οὖν ἴσα καὶ παραπλήσια μέμικται καὶ μὴ διὰ πολλοῦ μὴδ' αὖ μικρὰ μὴδ' υπερβάλλοντα τῷ μεγέθει, τούτους φρονιμωτάτους εἶναι καὶ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἀκριβεστάτους, κατὰ λόγον δὲ καὶ τοὺς ἐγγυτάτω τούτων, ὅσοις δ' ἐναντίως, ἀφρονεστάτους. ^[5]

Sens 11 καὶ ὧν μὲν μανὰ καὶ ἀραιὰ κεῖται τὰ στοιχεῖα, νωθροὺς καὶ ἐπιπόνους· ὧν δὲ πυκνὰ καὶ κατὰ μικρὰ τεθραυσμένα, τοὺς δὲ τοιούτους ὀξέως φερομένους καὶ πολλοῖς ἐπιβαλλομένους ὀλίγα ἐπιτελεῖν διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς τοῦ αἵματος φορᾶς. οἷς δὲ καθ' ἓν τι μόριον ἢ μέση κρᾶσίς ἐστι,

ταύτη σοφούς ἐκάστους εἶναι· διὸ τοὺς μὲν ῥήτορας ἀγαθοὺς, τοὺς δὲ τεχνίτας, ὡς τοῖς μὲν ἐν ταῖς χερσί, τοῖς δὲ ἐν τῇ γλώττῃ τὴν κρᾶσιν οὖσαν· ὁμοίως δ' ἔχειν καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δυνάμεις. Ἐμπεδοκλῆς μὲν οὖν οὕτως οἶεται καὶ τὴν αἴσθησιν γίνεσθαι καὶ τὸ φρονεῖν. ^[10]

Sens 12 ἀπορήσειε δ' ἂν τις ἐξ ὧν λέγει πρῶτον μὲν, τί διοίσει τὰ ἔμψυχα πρὸς τὸ αἰσθάνεσθαι τῶν ἄλλων. ἐναρμόττει γὰρ καὶ τοῖς τῶν ἀψύχων πόροις· ὅλως γὰρ ποιεῖ τὴν μῖξιν τῇ συμμετρίᾳ τῶν πόρων· διόπερ ἔλαιον μὲν καὶ ὕδωρ οὐ μίγνυσθαι, τὰ δὲ ἄλλα ὑγρὰ καὶ περὶ ὧν δὴ καταριθμεῖται τὰς ἰδίας κράσεις, ὥστε πάντα τε αἰσθήσεται καὶ ταὐτὸ ἔσται μῖξις καὶ αἴσθησις καὶ αὐξήσις· πάντα γὰρ ποιεῖ τῇ συμμετρίᾳ τῶν πόρων, ἐὰν μὴ προσθῇ τινα διαφορὰν. ἔπειτα ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐμψύχοις τί μᾶλλον αἰσθήσεται τὸ ἐν τῷ ζῳῳ πῦρ ἢ τὸ ἐκτός, εἴπερ ἐναρμόττουσιν ἀλλήλοις· ὑπάρχει γὰρ καὶ ἡ συμμετρία καὶ τὸ ὅμοιον. ^[5]

Sens 13 ἔτι δὲ ἀνάγκη διαφορὰν τινα ἔχειν, εἴπερ αὐτὸ μὲν μὴ δύναται συμπληροῦν τοὺς πόρους, τὸ δ' ἔξωθεν ἐπεισιόν· ὥστ' εἰ ὅμοιον ἦν πάντῃ καὶ πάντως, οὐκ ἂν ἦν αἴσθησις. ἔτι δὲ πότερον οἱ πόροι κενοὶ ἢ πλήρεις; εἰ μὲν γὰρ κενοί, συμβαίνει διαφωνεῖν ἑαυτῷ, φησὶ γὰρ ὅλως οὐκ εἶναι κενόν· εἰ δὲ πλήρεις, αἰεὶ ἂν αἰσθάνοιτο τὰ ζῳα· δῆλον γὰρ ὡς ἐναρμόττει, καθάπερ φησὶ, τὸ ὅμοιον. καίτοι κἂν αὐτὸ τοῦτο τις διαπορήσειεν, εἰ δυνατόν ἐστι τηλικαῦτα μεγέθη γενέσθαι τῶν ἑτερογενῶν, ὥστ' ἐναρμόττειν, ἄλλως τε κἂν συμβαίνει, καθάπερ φησὶ, τὰς ὀψεις ὧν ἀσύμμετρος ἡ κρᾶσις ὅτε μὲν ὑπὸ τοῦ πυρός, ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ ἀέρος ἐμπλαττομένων τῶν πόρων ἀμαυροῦσθαι. ^[5]

Sens 14 εἰ δ' οὖν ἐστὶ καὶ τούτων συμμετρία καὶ πλήρεις οἱ πόροι τῶν μὴ συγγενῶν, πῶς, ὅταν αἰσθάνηται, καὶ ποῦ ταῦτα ὑπεξέρχεται; δεῖ γὰρ τινα ἀποδοῦναι μεταβολήν. ὥστε πάντως ἔχει δυσκολίαν· ἢ γὰρ κενὸν ἀνάγκη ποιεῖν, ἢ αἰεὶ τὰ ζῳα αἰσθάνεσθαι πάντων, ἢ τὸ μὴ συγγενὲς ἀρμόττειν οὐ ποιοῦν αἴσθησιν οὐδ' ἔχον μεταβολὴν οἰκείαν τοῖς ἐμποιοῦσιν. ἔτι δὲ εἰ καὶ μὴ ἐναρμόττοι τὸ ὅμοιον, ἀλλὰ μόνον ἄπτοιο, καθ' ὅτι οὖν εὐλογον αἴσθησιν γίνεσθαι· δυοῖν γὰρ τούτοις ἀποδίδωσι τὴν γνῶσιν τῷ τε ὁμοίῳ καὶ τῇ ἀφῇ, διὸ καὶ τὸ 'ἀρμόττειν' εἴρηκεν· ὥστ' εἰ τὸ ἔλαττον ἄψαιτο τῶν μειζόνων, εἴη ἂν αἴσθησις.

Sens 15 ὅλως τε κατὰ γε ἐκεῖνον ἀφαιρεῖται καὶ τὸ ὅμοιον, ἀλλὰ ἡ συμμετρία μόνον ἱκανόν. διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ αἰσθάνεσθαι φησιν ἀλλήλων, ὅτι τοὺς πόρους ἀσύμμετρος ἔχουσιν· εἰ δ' ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον τὸ ἀπορρέον, οὐδὲν ἔτι προσαφώρισεν. ὥστε ἢ οὐ τῷ ὁμοίῳ ἢ αἴσθησις ἢ οὐ διὰ τινα ἀσύμμετρίαν οὐ κρίνουσιν, ἀπάσας <τ> ἀνάγκη τὰς αἰσθήσεις καὶ πάντα τὰ αἰσθητὰ τὴν αὐτὴν ἔχειν φύσιν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὴν ἡδονὴν καὶ λύπην ὁμολογουμένως ἀποδίδωσιν ἡδεσθαι μὲν ποιῶν τοῖς ὁμοίοις, λυπεῖσθαι δὲ τοῖς ἐναντίοις· 'ἐχθρὰ' γὰρ εἶναι, διότι 'πλείστον ἀπ' ἀλλήλων διέχουσι'. ^[5]

Sens 16 .. γέννη τε κράσει <τε> καὶ εἶδεν ἐκμακτοῖσιν· αἰσθήσεις γὰρ τινὰς ἢ μετ' αἰσθήσεως ποιοῦσι τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν λύπην, ὥστε οὐχ ἅπασι γίνεται τοῖς ὁμοίοις. ἔτι εἰ τὰ συγγενῇ μάλιστα ποιεῖ τὴν ἡδονὴν ἐν τῇ ἀφῇ, καθάπερ φησὶ, τὰ σύμφυτα μάλιστ' ἂν ἡδοιτο καὶ ὅλως αἰσθάνοιτο· διὰ τῶν αὐτῶν γὰρ ποιεῖ τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν ἡδονήν. καίτοι πολλάκις αἰσθανόμενοι λυπούμεθα κατ' αὐτὴν τὴν αἴσθησιν, ὡς <δ> Ἀναξαγόρας φησὶν, αἰεὶ πᾶσαν γὰρ αἴσθησιν εἶναι μετὰ λύπης. ^[5]

Sens 17 ἔτι δ' ἐν ταῖς κατὰ μέρος συμβαίνει γὰρ τῷ ὁμοίῳ γίνεσθαι τὴν γνῶσιν· τὴν γὰρ ὅψιν ὅταν ἐκ πυρός καὶ τοῦ ἐναντίου συστήσῃ, τὸ μὲν λευκὸν καὶ τὸ μέλαν δύναται ἂν τοῖς ὁμοίοις γνωρίζειν, τὸ δὲ φαιὸν καὶ τὰ ἄλλα χρώματα τὰ μικτὰ πῶς; οὔτε γὰρ τοῖς τοῦ πυρός οὔτε τοῖς τοῦ ὕδατος πόροις οὔτ' ἄλλοις ποιεῖ κοινοῖς ἐξ ἀμφοῖν ὁρῶμεν δ' οὐδὲν ἦττον ταῦτα τῶν ἀπλῶν. ἀτόπως δὲ καὶ ὅτι τὰ μὲν ἡμέρας, τὰ δὲ νύκτωρ μᾶλλον ὁρᾷ· τὸ γὰρ ἔλαττον πῦρ ὑπὸ τοῦ πλείονος φθείρεται, διὸ καὶ πρὸς τὸν ἥλιον καὶ ὅλως τὸ καθαρόν οὐ δυνάμεθ' ἀντιβλέπειν. ^[5]

- Sens 18 ὥστε ὅσοις ἐνδεέστερον τὸ φῶς, ἦττον ἐχρῆν ὁρᾶν μεθ' ἡμέραν· ἢ εἴπερ τὸ ὅμοιον συναύξει, καθάπερ φησί, τὸ δὲ ἐναντίον φθείρει καὶ κωλύει, τὰ μὲν λευκὰ μᾶλλον ἐχρῆν ὁρᾶν ἅπαντας μεθ' ἡμέραν καὶ ὅσοις ἔλαττον καὶ ὅσοις πλεῖον τὸ φῶς, τὰ δὲ μέλανα νύκτωρ. νῦν δὲ πάντες ἅπαντα μεθ' ἡμέραν μᾶλλον ὁρῶσι πλὴν ὀλίγων ζώων· τούτοις δ' εὐλογον τοῦτ' ἰσχύειν τὸ οἰκεῖον πῦρ, ὥσπερ ἓνια καὶ τῇ χροᾷ διαλάμπει μᾶλλον τῆς νυκτός. ἔτι δ' οἷς ἡ κρᾶσις ἐξ ἴσων, ἀνάγκη συναύζεσθαι κατὰ μέρος ἐκάτερον· ὥστ' εἰ πλεονάζον κωλύει θάτερον ὁρᾶν, ἀπάντων ἂν εἴη παραπλησία πως ἡ διάθεσις. ^[10]
- Sens 19 ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς ὀψεως πάθη χαλεπώτερον ἔσται διελεῖν. τὰ δὲ περὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις πῶς κρίνωμεν τῷ ὁμοίῳ; τὸ γὰρ ὅμοιον ἀόριστον. οὔτε γὰρ ψόφῳ τὸν ψόφον οὔτ' ὁσμῇ τὴν ὁσμὴν οὔτε τοῖς ἄλλοις τοῖς ὁμογενέσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς εἰπεῖν τοῖς ἐναντίοις. ἀπαθῇ γὰρ δεῖ τὴν αἴσθησιν προσάγειν· ἤχου δὲ ἐνόητος ἐν ὣσιν ἡ χυλῶν ἐν γεύσει καὶ ὁσμῆς ἐν ὁσφρήσει κωφότεραι πᾶσαι γίνονται <καὶ> μᾶλλον ὅσῳ ἂν πλήρεις ὦσι τῶν ὁμοίων, εἰ μὴ τις λεχθείη περὶ τούτων διορισμός. ἔτι δὲ τὸ περὶ τὴν ἀπορροήν, καίπερ οὐχ ἱκανῶς λεγόμενον περὶ μὲν τὰς ἄλλας ὅμως ἔστι πως ὑπολαβεῖν, περὶ δὲ τὴν ἀφήν καὶ γεῦσιν οὐ ῥάδιον. ^[10]
- Sens 20 πῶς γὰρ τῇ ἀπορροῇ κρίνωμεν ἢ πῶς ἐναρμόττον τοῖς πόροις τὸ τραχὺ καὶ τὸ λείον; μόνου γὰρ δοκεῖ τῶν στοιχείων τοῦ πυρὸς ἀπορρεῖν, ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενός. ἔτι δ' εἰ ἡ φθίσις διὰ τὴν ἀπορροήν, ὥπερ χρῆται κοινοτάτῳ σημείῳ, συμβαίνει δὲ καὶ τὰς ὁσμάς ἀπορροῇ γίνεσθαι, τὰ πλείστην ἔχοντα ὁσμὴν τάχιστ' ἐχρῆν φθεῖρεσθαι. νῦν δὲ σχεδὸν ἐναντίως ἔχει· τὰ γὰρ ὁσμωδέστατα τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐστὶ χροινιώτατα. συμβαίνει δὲ καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας ὅλως μὴ εἶναι αἴσθησιν ἢ ἦττον διὰ τὸ συγκρίνεσθαι τότε καὶ μὴ ἀπορρεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν ἀκοὴν ὅταν ἀποδῶ τοῖς ἔσωθεν γίνεσθαι ψόφοις, ἄτοπον τὸ οἴεσθαι δῆλον εἶναι πῶς ἀκούουσιν, ἔνδον ποιήσαντα ψόφον ὥσπερ κώδωνος. ^[10]
- Sens 21 τῶν μὲν γὰρ ἔξω δι' ἐκεῖνον ἀκούομεν, ἐκεῖνου δὲ ψοφοῦντος διὰ τί; τοῦτο γὰρ αὐτὸ λείπεται ζητεῖν. ἀτόπως δὲ καὶ τὸ περὶ τὴν ὁσφρησιν εἴρηκεν. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ κοινὴν αἰτίαν ἀπέδωκεν· ἓνια μὲν γὰρ ὅλως οὐδ' ἀναπνέει τῶν ὁσφραινομένων. ἔπειτα τὸ μάλιστα ὁσφραίνεσθαι τοὺς πλεῖστον ἐπισπωμένους εὐηθες· οὐδὲν γὰρ ὄφελος μὴ ὑγιαινούσης ἢ μὴ ἀνεωγμένης πως τῆς αἰσθήσεως. πολλοῖς δὲ συμβαίνει πεπηρῶσθαι καὶ ὅλως μηδὲν αἰσθάνεσθαι. πρὸς δὲ τούτοις οἱ δύσπνοοι καὶ οἱ πονοῦντες καὶ οἱ καθεύδοντες μᾶλλον ἂν αἰσθάνοιντο τῶν ὁσμῶν· τὸν πλεῖστον γὰρ ἔλκουσιν ἀέρα. νῦν δὲ συμβαίνει τούναντίον. οὐ γὰρ ἴσως καθ' αὐτὸ τὸ ἀναπνεῖν αἴτιον τῆς ὁσφρήσεως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὡς ἔκ τε τῶν ἄλλων ζώων μαρτυρεῖται καὶ διὰ τῶν εἰρημένων παθῶν· ὁ δ' ὡς ταύτης οὔσης τῆς αἰτίας καὶ ἐπὶ τέλει πάλιν εἴρηκεν ὥσπερ ἐπισημαινόμενος ὥδε μὲν οὖν πνοιῆς τε λελόγχασι πάντα καὶ ὁσμῶν. ^[5]
- Sens 22 οὐκ ἀληθὲς <δὲ> οὐδὲ τὸ μάλιστα ὁσφραίνεσθαι τῶν κούφων, ἀλλὰ δεῖ καὶ ὁσμὴν ἐνυπάρχειν. ὁ γὰρ ἀήρ καὶ τὸ πῦρ κουφότατα μὲν, οὐ ποιοῦσι δὲ αἴσθησιν ὁσμῆς. ὡσαύτως δ' ἂν τις καὶ περὶ τὴν φρόνησιν ἀπορήσειεν, εἰ γὰρ τῶν αὐτῶν ποιεῖ καὶ τὴν αἴσθησιν.
- Sens 23 καὶ γὰρ ἅπαντα μεθέξει τοῦ φρονεῖν. καὶ ἅμα πῶς ἐνδέχεται καὶ ἐν ἀλλοιωσει καὶ ὑπὸ τοῦ ὁμοίου γίνεσθαι τὸ φρονεῖν; τὸ γὰρ ὅμοιον οὐκ ἀλλοιοῦται τῷ ὁμοίῳ. τὸ δὲ δὴ τῷ αἵματι φρονεῖν καὶ παντελῶς ἄτοπον· πολλὰ γὰρ τῶν ζώων ἄναιμα, τῶν δὲ ἐναίμων τὰ περὶ τὰς αἰσθήσεις ἀναιμότατα τῶν μερῶν. ἔτι καὶ ὁστοῦν καὶ θρῖξ αἰσθάνοιτ' ἂν, ἐπεὶ οὖν ἐξ ἀπάντων ἐστὶ τῶν στοιχείων. καὶ συμβαίνει ταῦτό εἶναι τὸ φρονεῖν καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ ἡδεσθαι καὶ <τὸ> λυπεῖσθαι καὶ [τὸ] ἀγνοεῖν· ἄμφω γὰρ ποιεῖ τοῖς ἀνομοίοις. ὥσθ' ἅμα τῷ μὲν ἀγνοεῖν ἔδει γίνεσθαι λύπην, τῷ δὲ φρονεῖν ἡδονήν. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τὰς δυνάμεις ἐκάστοις ἐγγίνεσθαι

διὰ τὴν ἐν τοῖς μορίοις τοῦ αἵματος σύγκρασιν, ὡς ἢ τὴν γλῶτταν αἰτίαν τοῦ εὖ λέγειν <οὔσαν ἢ> τὰς χεῖρας τοῦ δημιουργεῖν, ἀλλ' οὐκ ὄργάνου τάξιν ἔχοντα. ^[10]

Sens 24 διὸ καὶ μᾶλλον ἂν τις ἀποδοίῃ τῇ μορφῇ τὴν αἰτίαν ἢ τῇ κράσει τοῦ αἵματος, ἢ χωρὶς διανοίας ἐστίν· οὕτως γὰρ ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ἐμπεδοκλῆς μὲν οὖν ἔοικεν ἐν πολλοῖς διαμαρτάνειν. Τῶν δὲ μὴ τῷ ὁμοίῳ ποιούντων τὴν αἴσθησιν Ἀλκμαίων μὲν πρῶτον ἀφορίζει τὴν πρὸς τὰ ζῶα διαφοράν. ^[5]

Sens 25 ἄνθρωπον γὰρ φησι τῶν ἄλλων διαφέρειν ὅτι μόνος ξυνίησι, τὰ δ' ἄλλα αἰσθάνεται μὲν οὐ ξυνίησι δέ, ὡς ἕτερον ὃν τὸ φρονεῖν καὶ αἰσθάνεσθαι, καὶ οὐ, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς, ταυτόν. ἔπειτα περὶ ἐκάστης λέγει. ἀκούειν μὲν οὖν φησι τοῖς ὤσιν, διότι κενὸν ἐν αὐτοῖς ἐνυπάρχει· τοῦτο γὰρ ἦχεῖν. φθέγγεσθαι δὲ τῷ κοίλῳ, τὸν ἀέρα δ' ἀντηχεῖν. ὁσφραίνεσθαι δὲ ῥίσιν ἅμα τῷ ἀναπνεῖν ἀνάγοντα τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. γλώττῃ δὲ τοὺς χυμοὺς κρίνειν· χλιαρὰν γὰρ οὔσαν καὶ μαλακὴν τήκειν τῇ θερμότητι· δέχεσθαι δὲ καὶ διαδιδόναι διὰ τὴν μανότητα καὶ ἀπαλότητα. ὀφθαλμοὺς δὲ ὁρᾶν διὰ τοῦ πέριξ ὕδατος· ὅτι δ' ἔχει πῦρ δῆλον εἶναι, πληγέντος γὰρ ἐκλάμπειν. ^[10]

Sens 26 ὁρᾶν δὲ τῷ στίλβοντι καὶ τῷ διαφανεῖ, ὅταν ἀντιφαίνῃ, καὶ ὅσω ἂν καθαρώτερον ἢ μᾶλλον. ἀπάσας δὲ τὰς αἰσθήσεις συνηρτῆσθαι πῶς πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, διὸ καὶ πηροῦσθαι κινουμένου καὶ μεταλλάττοντος τὴν χώραν· ἐπιλαμβάνειν γὰρ τοὺς πόρους, δι' ὧν αἱ αἰσθήσεις. περὶ δὲ ἀφῆς οὐκ εἴρηκεν οὔτε πῶς οὔτε τίνι γίνεται. [ἀλλ'] Ἀλκμαίων μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον ἀφώρικεν. Ἀναξαγόρας δὲ γίνεσθαι μὲν τοῖς ἐναντίοις· τὸ γὰρ ὅμοιον ἀπαθὲς ὑπὸ τοῦ ὁμοίου. ^[5]

Sens 27 καθ' ἐκάστην δ' ἰδίᾳ πειράται διαριθμεῖν. ὁρᾶν μὲν γὰρ τῇ ἐμφάσει τῆς κόρης, οὐκ ἐμφαίνεσθαι δὲ εἰς τὸ ὁμόχρων, ἀλλ' εἰς τὸ διάφορον. καὶ τοῖς μὲν πολλοῖς μεθ' ἡμέραν, ἐνίοις δὲ νύκτωρ εἶναι τὸ ἀλλόχρων, διὸ ὀξυωπεῖν τότε. ἀπλῶς δὲ τὴν νύκτα μᾶλλον ὁμόχρων εἶναι τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἐμφαίνεσθαι δὲ μεθ' ἡμέραν, ὅτι τὸ φῶς συναίτιον τῆς ἐμφάσεως· τὴν δὲ χροάν τὴν κρατοῦσαν μᾶλλον εἰς τὴν ἐτέραν ἐμφαίνεσθαι [εἰς]. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὴν ἀφῆν καὶ τὴν γεῦσιν κρίνειν· τὸ γὰρ ὁμοίως θερμὸν καὶ ψυχρὸν οὔτε θερμαίνειν οὔτε ψύχειν πλησιάζον οὐδὲ δὴ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ ὀξὺ δι' αὐτῶν γνωρίζειν, ἀλλὰ τῷ μὲν θερμῷ τὸ ψυχρὸν, τῷ δ' ἀλμυρῷ τὸ πότιμον, τῷ δ' ὀξεῖ τὸ γλυκὺ κατὰ τὴν ἔλλειψιν τὴν ἐκάστου· πάντα γὰρ ἐνυπάρχειν ἐστὶν ἐν ἡμῖν. ^[5]

Sens 28 ὡσαύτως δὲ καὶ ὁσφραίνεσθαι καὶ ἀκούειν τὸ μὲν ἅμα τῇ ἀναπνοῇ, τὸ δὲ τῷ διικνεῖσθαι τὸν ψόφον ἄχρι τοῦ ἐγκεφάλου· τὸ γὰρ περιέχον ὅστουν εἶναι κοῖλον, εἰς ὃ ἐμπίπτειν τὸν ψόφον. ἅπασαν δ' αἴσθησιν τὰ λύπης, ὅπερ ἂν δόξειεν ἀκόλουθον εἶναι τῇ ὑποθέσει· πᾶν γὰρ τὸ ἀνόμοιον ἀπτόμενον πόνον παρέχει.

Sens 29 φανερόν δὲ τοῦτο τῷ τε τοῦ χρόνου πλήθει καὶ τῇ τῶν αἰσθητῶν ὑπερβολῇ. τὰ τε γὰρ λαμπρὰ χρώματα καὶ τοὺς ὑπερβάλλοντας ψόφους λύπην ἐμποιεῖν καὶ οὐ πολὺν χρόνον δύνασθαι τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν. αἰσθητικώτερα δὲ τὰ μείζω ζῶα καὶ ἀπλῶς εἶναι κατὰ τὸ μέγεθος τὴν αἴσθησιν. ὅσα μὲν γὰρ μεγάλους καὶ καθαρούς καὶ λαμπροὺς ὀφθαλμοὺς ἔχει, μεγάλα τε καὶ πόρρωθεν ὁρᾶν, ὅσα δὲ μικρούς, ἐναντίως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς. ^[5]

Sens 30 τὰ μὲν γὰρ μεγάλα τῶν μεγάλων καὶ τῶν πόρρωθεν ἀκούειν, τὰ δ' ἐλάττω λανθάνειν, τὰ δὲ μικρὰ τῶν μικρῶν καὶ τῶν ἐγγύς. καὶ ἐπὶ τῆς ὁσφρήσεως ὁμοίως· ὄζειν μὲν γὰρ μᾶλλον τὸν λεπτὸν ἀέρα, θερμαινόμενον μὲν γὰρ καὶ μανούμενον ὄζειν. ἀναπνεόν δὲ τὸ μὲν μέγα ζῶον ἅμα τῷ μανῶ καὶ τὸ πυκνὸν ἔλκειν, τὸ δὲ μικρὸν αὐτὸ τὸ μανόν, διὸ καὶ τὰ μεγάλα μᾶλλον αἰσθάνεσθαι. καὶ γὰρ τὴν ὁσμὴν ἐγγύς εἶναι μᾶλλον ἢ πόρρω διὰ τὸ πυκνοτέραν εἶναι, σκεδαννυμένην δὲ ἀσθενῇ. σχεδὸν δὲ ὡς εἶπεῖν οὐκ αἰσθάνεσθαι τὰ μὲν μεγάλα τῆς λεπτῆς

[ἀέρος], τὰ δὲ μικρὰ τῆς πυκνῆς. Τὸ μὲν οὖν τοῖς ἐναντίοις ποιεῖν τὴν αἴσθησιν ἔχει τινὰ λόγον, ὥσπερ ἐλέχθη· δοκεῖ γὰρ ἡ ἀλλοίωσις οὐχ ὑπὸ τῶν ὁμοίων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐναντίων εἶναι. ^[5]

Sens 31 καίτοι καὶ τοῦτο δεῖται πίστεως, εἰ ἀλλοίωσις ἢ αἴσθησις εἴτε τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναντίου κριτικόν. τὸ δὲ μετὰ λύπης ἅπασαν εἶναι [ψευδός] οὐτ' ἐκ τῆς χρήσεως ὁμολογεῖται, τὰ μὲν <γὰρ> μεθ' ἡδονῆς τὰ δὲ πλεῖστα ἄνευ λύπης ἐστίν, οὐτ' ἐκ τῶν εὐλόγων. ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις κατὰ φύσιν, οὐδὲν δὲ τῶν φύσει βία καὶ μετὰ λύπης, ἀλλὰ μᾶλλον μεθ' ἡδονῆς, ὅπερ καὶ φαίνεται συμβαῖνον. τὰ γὰρ πλείω καὶ πλεονάκις ἡδόμεθα καὶ αὐτὸ δὲ τὸ αἰσθάνεσθαι χωρὶς τῆς περὶ ἕκαστον ἐπιθυμίας διώκομεν. ἔτι δ' ἐπεὶ καὶ ἡδονὴ καὶ λύπη γίνεται διὰ τῆς αἰσθήσεως, ἅπαν δὲ φύσει πρὸς τὸ βέλτιόν ἐστι, καθάπερ ἡ ἐπιστήμη, μᾶλλον ἂν εἴη μεθ' ἡδονῆς ἢ μετὰ λύπης. ^[5]

Sens 32 ἀπλῶς δ' εἴπερ μὴδὲ τὸ διανοεῖσθαι μετὰ λύπης, οὐδὲ τὸ αἰσθάνεσθαι· τὸν αὐτὸν γὰρ ἔχει λόγον ἐκάτερον πρὸς τὴν αὐτὴν χρεῖαν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ αἱ τῶν αἰσθητῶν ὑπερβολαὶ καὶ τὸ τοῦ χρόνου πλῆθος οὐδὲν σημεῖον ὡς μετὰ λύπης ἐστίν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἐν συμμετρίᾳ τινὶ καὶ κράσει πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἢ αἴσθησις. διόπερ ἴσως τὸ μὲν ἐλλεῖπον ἀναίσθητον, τὸ δ' ὑπερβάλλον λύπην τε ποιεῖ καὶ φθείρει. συμβαίνει τοίνυν τὸ κατὰ φύσιν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν σκοπεῖν· ἡ γὰρ ὑπερβολὴ παρὰ φύσιν. ^[5]

Sens 33 ἐπεὶ τό γε ἅπ' ἐνίων καὶ ἐνίοτε λυπεῖσθαι, καθάπερ καὶ ἡδεσθαι, φανερόν καὶ ὁμολογούμενον· ὥστ' οὐδὲν μᾶλλον διὰ γε τοῦτο μετὰ λύπης ἢ μεθ' ἡδονῆς ἐστίν, ἀλλ' ἴσως μετ' οὐδετέρου κατὰ γε τὸ ἀληθές· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναίτο κρίνειν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ διάνοια συνεχῶς οὔσα μετὰ λύπης ἢ ἡδονῆς. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπὸ μικρᾶς ἀρχῆς ἐφ' ὅλην μετήνεγκε τὴν αἴσθησιν. ὅταν δὲ λέγῃ τὰ μείζω μᾶλλον αἰσθάνεσθαι καὶ ἀπλῶς κατὰ τὸ μέγεθος τῶν αἰσθητηρίων εἶναι τὴν αἴσθησιν, τὸ μὲν αὐτῶν ἔχει τινὰ ἀπορίαν, οἷον πότερον τὰ μικρὰ μᾶλλον ἢ τὰ μεγάλα τῶν ζώων αἰσθητικά· δόξειε γὰρ ἂν ἀκριβεστέρας αἰσθήσεως εἶναι τὰ μικρὰ μὴ λανθάνειν, καὶ ἅμα τὸ τὰ ἐλάττω δυνάμενον καὶ τὰ μείζω κρίνειν οὐκ ἄλογον. ^[5]

Sens 34 ἅμα δὲ καὶ δοκεῖ περὶ ἐνίας αἰσθήσεως βέλτιον ἔχειν τὰ μικρὰ τῶν μεγάλων, ὥστε ταύτῃ μὲν χείρων ἢ τῶν μειζόνων αἴσθησις. εἰ δ' αὖ φαίνεται καὶ πολλὰ λανθάνειν τὰ μικρὰ [τῶν μειζόνων οἷον οἱ ψόφοι, χρώματα], βελτίων ἢ τῶν μειζόνων· ἅμα δὲ καὶ εὐλογον, ὥσπερ καὶ τὴν ὅλην τοῦ σώματος κρᾶσιν, ὁμοίως ἔχειν καὶ τὰ περὶ τὰς αἰσθήσεις.

Sens 35 τοῦτο μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθη, διαπορήσειεν ἂν τις, εἰ ἄρα καὶ δεῖ λέγειν οὕτως· οὐ γὰρ ἐν τοῖς ὁμοίοις γένεσιν ἀφώρισται κατὰ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ κυριώτατα ἴσως ἡ τοῦ σώματος διάθεσις τε καὶ κρᾶσις. τὸ δὲ πρὸς τὰ μεγέθη τὴν συμμετρίαν ἀποδιδόναι τῶν αἰσθητῶν ἔοικεν ὁμοίως λέγειν Ἐμπεδοκλεῖ· τῷ γὰρ ἐναρμόττειν τοῖς πόροις ποιεῖ τὴν αἴσθησιν. πλὴν ἐπὶ τῆς ὁσφρήσεως ἴδιον συμβαίνει δυσχερές· ὅζειν μὲν γὰρ φησι τὸν λεπτὸν ἀέρα μᾶλλον, ὁσφραίνεσθαι δὲ ἀκριβέστερον ὅσα τὸν πυκνὸν ἢ τὸν μανὸν ἔλκει. περὶ δὲ τῆς ἐμφάσεως κοινή τις ἐστίν ἡ δόξα· σχεδὸν γὰρ οἱ πολλοὶ τὸ ὁρᾶν οὕτως ὑπολαμβάνουσι διὰ τὴν γινομένην ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔμφασιν. ^[10]

Sens 36 τοῦτο δὲ οὐκέτι συνείδον ὡς οὔτε τὰ μεγέθη σύμμετρα τὰ ὁρώμενα τοῖς ἐμφαινομένοις οὔτε ἐμφαίνεσθαι πολλὰ ἅμα καὶ τὰναντία δυνατόν, ἔτι δὲ κίνησις καὶ διάστημα καὶ μέγεθος ὁρατὰ μὲν, ἔμφασιν δὲ οὐ ποιοῦσιν. ἐνίοις δὲ τῶν ζώων οὐδὲν ἐμφαίνεται, καθάπερ τοῖς σκληροφθάμοις καὶ τοῖς ἐνύδροις. ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀψύχων διὰ γε τοῦτο πολλὰ ἂν ὁρῶεν· καὶ γὰρ ἐν ὕδατι καὶ χαλκῷ καὶ ἐτέροις πολλοῖς ἐστὶν ἀνάκλασις. φησὶ δὲ καὶ αὐτὸς ἐμφαίνεσθαι μὲν εἰς ἄλληλα <τὰ> χρώματα, μᾶλλον δὲ τὸ ἰσχυρὸν εἰς τὸ ἀσθενές· ὥστε ἐκάτερον μὲν ἐχρῆν ὁρᾶν, μᾶλλον δὲ <τὸ> μέλαν καὶ ὅλως <τὸ> ἀσθενέστερον. ^[5]

Sens 37

διὸ καὶ τὴν ὄψιν ὁμόχρων ποιεῖ τῇ νυκτὶ καὶ τὸ φῶς αἴτιον τῆς ἐμφάσεως. καίτοι πρῶτον μὲν τὸ φῶς ὀρώμεν αὐτὸ δι' οὐδεμιᾶς ἐμφάσεως, ἔπειτα οὐδὲν ἦττον τὰ μέλανα τῶν λευκῶν οὐκ ἔχει φῶς. ἔτι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις αἰεὶ τὴν ἔμφασιν ὀρώμεν εἰς τὸ λαμπρότερον καὶ καθαρώτερον γινομένην, ὥσπερ καὶ αὐτὸς λέγει τοὺς ὑμένας τῶν ὀμμάτων λεπτοὺς εἶναι καὶ λαμπροὺς. τιθέασι δὲ καὶ τὴν ὄψιν αὐτὴν οἱ πολλοὶ πυρός, <ὥς> τούτου τὰς χροὰς μετεχούσας μᾶλλον. Ἀναξαγόρας μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθη, κοινήν τινα ταύτην καὶ παλαιὰν δόξαν ἀναφέρει. πλήν ἰδίως ἐπὶ πάσαις λέγει ταῖς αἰσθήσεσι καὶ μάλιστα ἐπὶ τῇ ὄψει, διότι τὸ μέγα αἰσθανόμενον ἐστίν, οὐ δηλοῖ δὲ τὰς σωματικώτερας αἰσθήσεις. Κλείδημος δὲ μόνος ἰδίως εἴρηκε περὶ τῆς ὄψεως αἰσθάνεσθαι γὰρ φησι τοῖς ὀφθαλμοῖς μόνον ὅτι διαφανεῖς ταῖς <δ'> ἀκοαῖς, ὅτι ἐμπίπτων ὁ ἀήρ κινεῖ ταῖς δὲ ῥίσιν ἐφελκομένους τὸν ἀέρα, τοῦτον γὰρ ἀναμίγνυσθαι τῇ δὲ γλώσσει τοὺς χυμοὺς καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν διὰ τὸ σομφὴν εἶναι· τῷ δὲ ἄλλῳ σώματι παρὰ μὲν ταῦτ' οὐθέν, αὐτῶν δὲ τούτων καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὰ ὑγρά καὶ τὰ ἐναντία· μόνον δὲ τὰς ἀκοὰς αὐτὰς μὲν οὐδὲν κρίνειν, εἰς δὲ τὸν νοῦν διαπέμπειν, οὐχ ὥσπερ Ἀναξαγόρας ἀρχὴν ποιεῖ πάντων τὸν νοῦν. ^[5]

Sens 39 Διογένης δ' ὥσπερ τὸ ζῆν καὶ τὸ φρονεῖν τῷ ἀέρι καὶ τὰς αἰσθήσεις ἀνάπτει· διὸ καὶ δόξειεν ἂν τῷ ὁμοίῳ ποιεῖν (οὐδὲ γὰρ τὸ ποιεῖν εἶναι καὶ πάσχειν, εἰ μὴ πάντα ἦν ἐξ ἑνός)· τὴν μὲν ὁσφρησιν τῷ περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀέρι· τοῦτον γὰρ ἄθρουν εἶναι καὶ σύμμετρον τῇ ὁσμῇ· τὸν γὰρ ἐγκέφαλον αὐτὸν μανὸν καὶ <τὰ> φλεβία, λεπτότατον δ' ἐν οἷς ἡ διάθεσις ἀσύμμετρος, καὶ οὐ μίγνυσθαι ταῖς ὁσμαῖς ὥς εἴ τις εἴη τῇ κράσει σύμμετρος, δηλὸν ὡς αἰσθανόμενον ἂν. τὴν δ' ἀκοήν, ὅταν ὁ ἐν τοῖς ὠσὶν ἀήρ κινηθεῖς ὑπὸ τοῦ ἕξω διαδῶ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. ^[5]

Sens 40 τὴν δὲ ὄψιν [ὀράν] ἐμφαινομένων εἰς τὴν κόρην, ταύτην δὲ μιγνυμένην τῷ ἐντὸς ἀέρι ποιεῖν αἴσθησιν· σημεῖον δέ· ἐὰν γὰρ φλεγμασία γένηται τῶν φλεβῶν, οὐ μίγνυσθαι τῷ ἐντὸς οὐδ' ὀράν ὁμοίως τῆς ἐμφάσεως οὔσης. τὴν δὲ γεῦσιν τῇ γλώττῃ διὰ τὸ μανὸν καὶ ἀπαλόν. περὶ δὲ ἀφῆς οὐδὲν ἀφώρισεν, οὔτε πῶς οὔτε τίνων ἐστίν. ἀλλὰ μετὰ ταῦτα πειράται λέγειν, διὰ τί συμβαίνει τὰς αἰσθήσεις ἀκριβεστέρας εἶναι καὶ τῶν ποίων. ὁσφρησιν μὲν οὖν ὀξυτάτην οἷς ἐλάχιστος ἀήρ ἐν τῇ κεφαλῇ, τάχιστα γὰρ μίγνυσθαι καὶ πρὸς τούτοις ἐὰν ἔλκη διὰ μακροτέρου καὶ στενωτέρου, θάττον γὰρ οὕτω κρίνεσθαι· διόπερ ἔνια τῶν ζώων ὁσφραντικώτερα τῶν ἀνθρώπων εἶναι· οὐ μὴν ἀλλὰ συμμέτρου γε οὔσης τῆς ὁσμῆς τῷ ἀέρι πρὸς τὴν κρᾶσιν μάλιστα ἂν αἰσθάνεσθαι τὸν ἄνθρωπον. ^[5]

Sens 41 ἀκούειν δ' ὀξύτατα, ὧν αἶ τε φλέβες λεπταὶ καθάπερ τῇ αἰσθήσει καὶ τῇ ἀκοῇ τέτρηται βραχὺ καὶ λεπτόν καὶ ἰθὺ καὶ πρὸς τούτοις τὸ οὖς ὀρθὸν ἔχει καὶ μέγα· κινούμενον γὰρ τὸν ἐν τοῖς ὠσὶν ἀέρα κινεῖν τὸν ἐντός. ἐὰν δὲ εὐρυτέρα ᾖ, κινουμένου τοῦ ἀέρος ἦχον εἶναι καὶ τὸν ψόφον ἀναρθρον διὰ τὸ μὴ προσπίπτειν πρὸς ἡρεμοῦν. ὀράν δ' ὀξύτατα, ὅσα τε τὸν ἀέρα καὶ τὰς φλέβας ἔχει λεπτάς, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ ὅσα τὸν ὀφθαλμὸν λαμπρότατον. ^[10]

Sens 42 μάλιστα δ' ἐμφαίνεσθαι τὸ ἐναντίον χρῶμα· διὸ τοὺς μελανοφθάλμους μεθ' ἡμέραν καὶ τὰ λαμπρὰ μᾶλλον ὀράν, τοὺς δ' ἐναντίους νύκτωρ. ὅτι δὲ ὁ ἐντὸς ἀήρ αἰσθάνεται μικρὸν ὦν μόριον τοῦ θεοῦ, σημεῖον εἶναι, διότι πολλάκις πρὸς ἄλλα τὸν νοῦν ἔχοντες οὐθ' ὀρώμεν οὐτ' ἀκούομεν. ἡδονὴν δὲ καὶ λύπην γίνεσθαι τόνδε τὸν τρόπον. ^[5]

Sens 43 ὅταν μὲν πολὺς ὁ ἀήρ μίσηται τῷ αἵματι καὶ κουφίζῃ κατὰ φύσιν ὦν καὶ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα διεξιῶν, ἡδονὴν· ὅταν δὲ παρὰ φύσιν καὶ μὴ μίσηται συνιζάνοντος τοῦ αἵματος καὶ ἀσθενεστεροῦ καὶ πυκνοτέρου γινομένου, λύπην. ὁμοίως καὶ θάρσος καὶ ὑγίειαν καὶ τὰναντία. κριτικώτατον δὲ ἡδονῆς τὴν γλώτταν· ἀπαλώτατον γὰρ εἶναι καὶ μανὸν καὶ τὰς φλέβας ἀπάσας ἀνῆκειν εἰς αὐτήν· διὸ σημειᾷ τε πλεῖστα τοῖς κάμνουσιν ἐπ' αὐτῆς εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ζώων τὰ χρώματα μηνύειν· ὅποσα γὰρ ἂν ᾖ καὶ ὅποια, τοσαῦτα ἐμφαίνεσθαι. τὴν μὲν οὖν αἴσθησιν

οὕτω καὶ διὰ τοῦτο γίνεσθαι. φρονεῖν δ', ὥσπερ ἐλέχθη, τῷ ἀέρι καθαρῷ καὶ ξηρῷ· κωλύειν γὰρ τὴν ἱκμάδα τὸν νοῦν· διὸ καὶ ἐν τοῖς ὕπνοις καὶ ἐν ταῖς μέθαις καὶ ἐν ταῖς πλησμοναῖς ἤττον φρονεῖν. ^[10]

Sens 44 ὅτι δὲ ἡ ὑγρότης ἀφαιρεῖται τὸν νοῦν, σημεῖον, διότι τὰ ἄλλα ζῶα χεῖρω τὴν διάνοιαν· ἀναπνεῖν τε γὰρ τὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἀέρα καὶ τροφήν ὑγροτέραν προσφέρεσθαι. τοὺς δὲ ὄρνιθας ἀναπνεῖν μὲν καθαρόν, φύσιν δὲ ὁμοίαν ἔχειν τοῖς ἰχθύσι· καὶ γὰρ τὴν σάρκα στιφράν, καὶ τὸ πνεῦμα οὐ διέναι διὰ παντός, ἀλλὰ ἐστάναι περὶ τὴν κοιλίαν. διὸ τὴν μὲν τροφήν ταχὺ πέττειν, αὐτὸ δ' ἄφρον εἶναι. συμβάλλεσθαι δὲ τι πρὸς τῇ τροφῇ καὶ τὸ στόμα καὶ τὴν γλῶτταν· οὐ γὰρ δύνασθαι συνεῖναι ἀλλήλων. τὰ δὲ φυτὰ διὰ τὸ μὴ εἶναι κοῖλα μηδὲ ἀναδέχεσθαι τὸν ἀέρα παντελῶς ἀφηρησθαι τὸ φρονεῖν. ταῦτόν δ' αἴτιον εἶναι καὶ ὅτι τὰ παιδία ἄφρονα. ^[10]

Sens 45 πολὺ γὰρ ἔχειν τὸ ὑγρόν, ὥστε μὴ δύνασθαι διὰ παντὸς διέναι τοῦ σώματος, ἀλλὰ ἐκκρίνεσθαι περὶ τὰ στήθη, διὸ νωθῇ τε εἶναι καὶ ἄφρονα. ὀργίλα δὲ καὶ ὅλως ὀξύρροπα καὶ εὐμετάπτωτα διὰ τὸ ἐκ μικρῶν κρίνεσθαι τὸν ἀέρα πολύν· ὅπερ καὶ τῆς λήθης αἴτιον εἶναι· διὰ γὰρ τὸ μὴ ἰέναι διὰ παντὸς τοῦ σώματος οὐ δύνασθαι συνεῖναι· σημεῖον δέ· καὶ γὰρ τοῖς ἀναμιμνησκομένοις τὴν ἀπορίαν εἶναι περὶ τὸ στήθος, ὅταν δὲ εὗρωσιν, 'διασκίδνασθαι' καὶ ἀνακουφίζεσθαι τῆς λύπης. Διογένης μὲν οὖν πάντα βουλόμενος ἀνάπτειν τῷ ἀέρι πολλῶν ἀπολείπεται πρὸς πίστιν. ^[5]

Sens 46 οὐτε γὰρ τὴν αἴσθησιν οὐτε τὴν φρόνησιν ἴδιον ποιεῖ τῶν ἐμψύχων. ἴσως γὰρ καὶ ἀέρα τοιοῦτον καὶ κρᾶσιν καὶ συμμετρίαν ἐνδέχεται πανταχοῦ καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν, εἰ δὲ μή, τοῦτο αὐτὸ λεκτέον. ἔτι δὲ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς διαφόροις αἰσθήσεσιν, ὥστε ἐνδέχεσθαι τὰ τῆς ὀψεως τὴν ἀκοὴν κρίνειν καὶ ἄπερ ἡμεῖς τῇ ὁσφρήσει, ταῦτα ἄλλο τι ζῶον ἐτέρα διὰ τὸ τὴν αὐτὴν ἔχειν κρᾶσιν· ὥστε καὶ τῇ περὶ τὸν θώρακα ἀναπνοῇ κρίνειν τότε τὰς ὁσμάς· ἐνδέχεται γὰρ ἐνίοτε σύμμετρον εἶναι ταύταις. εὐήθη δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν ὄψιν, ὡς τῷ ἀέρι τῷ ἐντὸς ὀρῶμεν· ἀλλὰ ἐλέγχει μὲν πως τοὺς τὴν ἔμφασιν ποιοῦντας, οὐ μὴν αὐτὸς λέγει τὴν αἰτίαν. ^[5]

Sens 47 ἔπειτα τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι καὶ ἡδεσθαι καὶ φρονεῖν τῇ τε ἀναπνοῇ καὶ τῇ μίξει τοῦ αἵματος ἀποδίδωσι. πολλὰ δὲ τῶν ζώων τὰ μὲν ἄναιμα, τὰ δὲ ὅλως οὐκ ἀναπνεῖ· καὶ εἰ δεῖ διὰ παντὸς τοῦ σώματος διέναι τὴν ἀναπνοήν, ἀλλὰ <μὴ> μορίων τινῶν (μικροῦ γὰρ ἔνεκα τοῦτ' ἔστιν), οὐθὲν ἂν κωλύοι διὰ γε τοῦτο καὶ τὰ πάντα καὶ μεμνησθαι καὶ φρονεῖν. *** ἔτι δὲ εἰ καὶ τοῦτο συνέβαινεν, οὐκ ἂν ἦν ἐμποδόν. οὐ γὰρ ἐν ἅπασιν τοῖς μέρεσιν ὁ νοῦς, οἷον ἐν τοῖς σκέλεσι καὶ τοῖς ποσίν, ἀλλὰ ἐν ὠρισμένοις, δι' ὧν καὶ οἱ ἐν ἡλικίᾳ καὶ μέμνηνται καὶ φρονοῦσιν. εὐήθες δὲ καὶ τὸ τοὺς ἀνθρώπους διαφέρειν τῷ καθαρώτερον ἀναπνεῖν, ἀλλ' οὐ τὴν φύσιν, καθάπερ καὶ τὰ ἔμψυχα τῶν ἀψύχων. ^[10]

Sens 48 ἐχρῆν γὰρ εὐθὺς μεταλλάξαντα τόπον διαφέρειν τῷ φρονεῖν καὶ τῶν ἀνθρώπων δὲ τοὺς ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ἐμφρονεστέρους εἶναι, τῶν πάντων δὲ μάλιστα τοὺς ὄρνιθας· οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡ τῆς σαρκὸς διαφέρει φύσιν, ὅσον ἡ τοῦ ἀέρος καθαριότης. ἔτι δὲ τὰ φυτὰ μὴ φρονεῖν διὰ τὸ μὴ ἔχειν κενόν. οἷς δ' ἐνυπάρχει, ταῦτα πάντα φρονεῖν. Διογένης μὲν οὖν, ὥσπερ εἶπομεν, ἅπαντα προθυμούμενος ἀνάγειν εἰς τὴν ἀρχὴν πολλὰ διαμαρτάνει τῶν εὐλόγων. Δημόκριτος δὲ περὶ μὲν αἰσθήσεως οὐ διορίζει, πότῃ τοῖς ἐναντίοις ἢ τοῖς ὁμοίοις ἐστίν. ^[5]

Sens 49 εἰ μὲν γὰρ <τῷ> ἀλλοιοῦσθαι ποιεῖ τὸ αἰσθάνεσθαι, δόξειεν ἂν τοῖς διαφόροις· οὐ γὰρ ἀλλοιοῦται τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου· πάλιν δ' <εἰ> τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι καὶ ἀπλῶς ἀλλοιοῦσθαι <τῷ> πάσχειν, ἀδύνατον δέ, φησί, τὰ μὴ ταῦτα πάσχειν, ἀλλὰ κἂν ἕτερα ὄντα ποιῇ οὐχ <ῆ> ἕτερα ἀλλ' ἢ ταυτόν τι ὑπάρχει, τοῖς ὁμοίοις. διὸ περὶ μὲν τούτων ἀμφοτέρως ἔστιν ὑπολαβεῖν. περὶ ἐκάστης δ' ἤδη αὐτῶν ἐν μέρει πειρᾶται λέγειν. ὁρᾷν μὲν οὖν ποιεῖ τῇ ἐμφάσει· ταύτην δὲ ἰδίως λέγει· τὴν γὰρ ἔμφασιν οὐκ εὐθὺς ἐν τῇ κόρῃ γίνεσθαι, ἀλλὰ τὸν ἀέρα

τὸν μεταξὺ τῆς ὀψεως καὶ τοῦ ὀρωμένου τυποῦσθαι συστελλόμενον ὑπὸ τοῦ ὀρωμένου καὶ τοῦ ὀρώντος· ἅπαντος γὰρ αἰεὶ γίνεσθαι τινα ἀπορροήν· ἔπειτα τοῦτον στερεὸν ὄντα καὶ ἀλλόχρων ἐμφαίνεσθαι τοῖς ὄμμασιν ὑγροῖς. ^[5]

Sens 50 καὶ τὸ μὲν πυκνὸν οὐ δέχεσθαι, τὸ δὲ ὑγρὸν διέναι. διὸ καὶ τοὺς ὑγροὺς τῶν σκληρῶν ὀφθαλμῶν ἀμείνους εἶναι πρὸς τὸ ὄρᾶν, εἰ ὁ μὲν ἔξω χιτῶν ὡς λεπτότατος καὶ πυκνότατος εἴη, τὰ δ' ἐντὸς ὡς μάλιστα σομφὰ καὶ κενὰ πυκνῆς καὶ στιφρᾶς σαρκός, ἔτι δὲ ἱκμάδος παχείας τε καὶ λιπαρᾶς, καὶ αἱ φλέβες <αἱ> κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς εὐθεῖαι καὶ ἄνικμοι, ὡς 'ὁμοιοσημονεῖν' τοῖς ἀποτυπουμενοῖς. τὰ γὰρ ὁμόφυλα μάλιστα ἕκαστον γνωρίζειν. Πρῶτον μὲν οὖν ἄτοπος ἢ ἀποτύπωσις ἢ ἐν τῷ ἀέρι. ^[10]

Sens 51 δεῖ γὰρ ἔχειν πυκνότητα καὶ μὴ 'θρύπτεσθαι' τὸ τυπούμενον, ὥσπερ καὶ αὐτὸς λέγει παραβάλλων τοιαύτην εἶναι τὴν ἐντύπωσιν, οἷον εἰ ἐκμάξειας εἰς κηρόν. ἔπειτα μᾶλλον ἐν ὕδατι τυποῦσθαι δυνατόν, ὅσῳ πυκνότερον· ἦττον δὲ ὁράται, καίτοι προσῆκε μᾶλλον. ὅλως δὲ ἀπορροήν ποιοῦντα τῆς μορφῆς, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τῶν εἰδῶν, τί δεῖ τὴν ἀποτύπωσιν ποιεῖν; αὐτὰ γὰρ ἐμφαίνεται τὰ εἶδωλα. εἰ δὲ δὴ τοῦτο συμβαίνει καὶ ὁ ἀὴρ ἀπομάττεται καθάπερ κηρὸς ὠθούμενος καὶ πυκνούμενος, πῶς καὶ ποία τις ἢ ἔμφασις γίνεται; δῆλον γὰρ ὡς ἐπὶ προσώπου <ὁ> τύπος ἔσται τῷ ὀρωμένῳ καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. ^[5]

Sens 52 τοιούτου δ' ὄντος ἀδύνατον ἐξ ἐναντίας ἔμφασιν γίνεσθαι μὴ στραφέντος τοῦ τύπου. τοῦτο δ' ὑπὸ τίνος ἔσται καὶ πῶς, δεικτέον· οὐχ οἷόν τε γὰρ ἄλλως γίνεσθαι τὸ ὄρᾶν. ἔπειτα ὅταν ὁράται πλείονα κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, πῶς ἐν τῷ αὐτῷ ἀέρι πλείους ἔσονται τύποι; καὶ πάλιν πῶς ἀλλήλους ὄρᾶν ἐνδέχεται; τοὺς γὰρ τύπους ἀνάγκη συμβάλλειν ἑαυτοῖς, ἐκάτερον ἀντιπρόσωπον ὄντα ἀφ' ὧν ἐστίν. ὥστε τοῦτο ζητήσιν ἔχει. καὶ πρὸς τούτῳ διὰ τί ποτε ἕκαστος αὐτὸς αὐτὸν οὐχ ὁρᾷ; καθάπερ γὰρ τοῖς τῶν πέλας ὄμμασιν, οἱ τύποι καὶ τοῖς ἑαυτῶν ἐμφαίνονται· ἂν, ἄλλως τε εἰ καὶ εὐθὺς ἀντιπρόσωποι κεῖνται καὶ ταῦτο συμβαίνει πάθος ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἡχοῦς. ^[10]

Sens 53 ἀνακλᾶσθαι γὰρ φησι καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν φθεγζάμενον τὴν φωνήν. ὅλως δὲ ἄτοπος ἢ τοῦ ἀέρος τύπωσις. ἀνάγκη γὰρ ἐξ ὧν λέγει πάντα ἐναποτυποῦσθαι τὰ σώματα καὶ πολλὰ ἐναλλάττειν, ὃ καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἐμπόδιον ἂν εἴη καὶ ἄλλως οὐκ εὐλογον. ἔτι δὲ εἴπερ ἢ τύπωσις διαμένει, καὶ μὴ φανερῶν [ὄντων] μηδὲ πλησίον ὄντων τῶν σωμάτων ἐχρῆν ὄρᾶν εἰ καὶ μὴ νύκτωρ, ἀλλὰ μεθ' ἡμέραν. καίτοι τοὺς γε τύπους οὐχ ἦττον εἰκὸς διαμένειν νυκτός, ὅσῳ ἐμψυχρότερος ὁ ἀήρ. ἀλλ' ἴσως τὴν ἔμφασιν ὁ ἥλιος ποιεῖ καὶ τὸ φῶς ὥσπερ * ἐπιφέρων ἐπὶ τὴν ὄψιν, καθάπερ ἔοικε βούλεσθαι λέγειν· ἐπεὶ τό γε τὸν ἥλιον ἀπωθοῦντα ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀποπληττόμενον πυκνοῦν τὸν ἀέρα, καθάπερ φησὶν, ἄτοπον· διακρίνειν γὰρ πέφυκε μᾶλλον. ^[10]

Sens 54 ἄτοπον δὲ καὶ τὸ μὴ μόνον τοῖς ὄμμασιν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι μεταδίδοναι τῆς αἰσθήσεως· φησὶ γὰρ διὰ τοῦτο κενότητα καὶ ὑγρότητα ἔχειν δεῖν τὸν ὀφθαλμόν, ἵν' ἐπὶ πλεόν δέχεται καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι παραδιδῷ. ἄλογον δὲ καὶ τὸ μάλιστα μὲν ὄρᾶν φάναι τὰ ὁμόφυλα, τὴν δὲ ἔμφασιν ποιεῖν τοῖς ἀλλόχρωσιν ὡς οὐκ ἐμφαινομένων τῶν ὁμοίων. τὰ δὲ μεγέθη καὶ τὰ διαστήματα πῶς ἐμφαίνεται, καίπερ ἐπιχειρήσας λέγειν οὐκ ἀποδίδωσιν. περὶ μὲν οὖν ὀψεως ἰδίως ἔνια βουλόμενος λέγειν πλείω παραδίδωσι ζητήσιν. ^[10]

Sens 55 τὴν δ' ἀκοὴν παραπλησίως ποιεῖ τοῖς ἄλλοις. εἰς γὰρ τὸ κενὸν ἐμπίπτοντα τὸν ἀέρα κίνησιν ἐμποιεῖν· πλὴν ὅτι κατὰ πᾶν μὲν ὁμοίως τὸ σῶμα εἰσιέναι, μάλιστα δὲ καὶ πλείστον διὰ τῶν ὥτων, ὅτι διὰ πλείστου τε κενοῦ διέρχεται καὶ ἥκιστα 'διαμῖμνει'. διὸ καὶ κατὰ μὲν τὸ ἄλλο σῶμα οὐκ αἰσθάνεσθαι, ταύτη δὲ μόνον. ὅταν δὲ ἐντὸς γένηται, 'σκίδνασθαι' διὰ τὸ τάχος· τὴν γὰρ φωνὴν εἶναι πυκνουμένου τοῦ ἀέρος καὶ μετὰ βίας εἰσιόντος. ὥσπερ οὖν ἐκτὸς ποιεῖ τῇ

ἀφ᾽ ἣν τὴν αἴσθησιν, οὕτω καὶ ἐντός. ὀξύτατα δ' ἀκούειν, εἰ ὁ μὲν ἔξω χιτῶν εἴη πυκνός, τὰ δὲ φλεβία κενὰ καὶ ὡς μάλιστα ἄνικμα καὶ εὐτρητα κατὰ τε τὸ ἄλλο σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς ἀκοάς, ἔτι δὲ τὰ ὁστὰ πυκνὰ καὶ ὁ ἐγκέφαλος εὐκρατος καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ὡς ξηρότατον· ἀθρόον γὰρ ἂν οὕτως εἰσιέναι τὴν φωνὴν ἅτε διὰ πολλοῦ κενοῦ καὶ ἀνίκμου καὶ εὐτρήτου εἰσιοῦσαν καὶ ταχὺ 'σκίδνασθαι' καὶ ὁμαλῶς κατὰ τὸ σῶμα καὶ οὐ διεκρίπτειν ἔξω. ^[5]

Sens 57 τὸ μὲν οὖν ἀσαφῶς ἀφορίζειν ὁμοίως ἔχει τοῖς ἄλλοις. ἄτοπον δὲ καὶ ἴδιον <τὸ> κατὰ πᾶν τὸ σῶμα τὸν ψόφον εἰσιέναι, καὶ ὅταν εἰσέλθῃ διὰ τῆς ἀκοῆς, διαχεῖσθαι κατὰ πᾶν, ὥσπερ οὐ ταῖς ἀκοαῖς, ἀλλ' ὅλῳ τῷ σώματι τὴν αἴσθησιν οὔσαν. οὐ γὰρ κἂν συμπάσῃ τι τῇ ἀκοῇ, διὰ τοῦτο καὶ αἰσθάνεται. πάσαις γὰρ τοῦτο γε ὁμοίως ποιεῖ, καὶ οὐ μόνον ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ. καὶ περὶ μὲν ὅψεως καὶ ἀκοῆς οὕτως ἀποδίδωσι, τὰς δὲ ἄλλας αἰσθήσεις σχεδὸν ὁμοίως ποιεῖ τοῖς πλείστοις. περὶ δὲ τοῦ φρονεῖν ἐπὶ τοσοῦτον εἴρηκεν, ὅτι γίνεται συμμετρῶς ἐχούσης τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν κρᾶσιν· ἐὰν δὲ περίθερμός τις ἢ περίψυχρος γένηται, μεταλλάττειν φησί. ^[5]

Sens 58 διὸ καὶ τοὺς παλαιοὺς καλῶς τοῦθ' ὑπολαβεῖν, ὅτι ἐστὶν 'ἄλλοφρονεῖν'. ὥστε φανερόν, ὅτι τῇ κράσει τοῦ σώματος ποιεῖ τὸ φρονεῖν, ὅπερ ἴσως αὐτῷ καὶ κατὰ λόγον ἐστὶ σῶμα ποιοῦντι τὴν ψυχὴν. αἱ μὲν οὖν περὶ αἰσθήσεως καὶ τοῦ φρονεῖν δόξαι σχεδὸν αὐταὶ καὶ τοσαῦται τυγχάνουσιν οὔσαι [παρὰ] τῶν πρότερον. Περὶ δὲ τῶν αἰσθητῶν, τίς ἢ φύσις καὶ ποῖον ἕκαστόν ἐστιν, οἱ μὲν ἄλλοι παραλείπουσιν. ^[8]

Sens 59 τῶν μὲν γὰρ ὑπὸ τὴν ἀφήν περὶ βαρέος καὶ κούφου καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ λέγουσιν, οἷον ὅτι τὸ μὲν μανὸν καὶ λεπτὸν θερμόν, τὸ δὲ πυκνὸν καὶ παχὺ ψυχρόν, ὥσπερ Ἀναξαγόρας διαιρεῖ τὸν ἀέρα καὶ τὸν αἰθέρα· σχεδὸν δὲ καὶ τὸ βαρὺ καὶ τὸ κοῦφον τοῖς αὐτοῖς καὶ ἔτι ταῖς ἄνω καὶ κάτω φοραῖς, καὶ πρὸς τούτοις περὶ τε φωνῆς ὅτι κίνησις τοῦ ἀέρος, καὶ περὶ ὁσμῆς ὅτι ἀπορροή τις. Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ περὶ τῶν χρωμάτων καὶ ὅτι τὸ μὲν λευκὸν τοῦ πυρός, τὸ δὲ μέλαν τοῦ ὕδατος. οἱ δὲ ἄλλοι τοσοῦτον μόνον, ὅτι τό τε λευκὸν καὶ τὸ μέλαν ἀρχαί, τὰ δ' ἄλλα μιγνυμένων γίνεται τούτων. καὶ γὰρ Ἀναξαγόρας ἀπλῶς εἶρηκε περὶ αὐτῶν. Δημόκριτος δὲ καὶ Πλάτων ἐπὶ πλείστον εἰσιν ἡμμένοι, καθ' ἕκαστον γὰρ ἀφορίζειουσι, πλὴν ὁ μὲν οὐκ ἀποστερῶν τῶν αἰσθητῶν τὴν φύσιν, Δημόκριτος δὲ πάντα πάθη τῆς αἰσθήσεως ποιῶν. ^[10]

Sens 60 ποτέρως μὲν οὖν ἔχει τάληθές, οὐκ ἂν εἴη λόγος. ἐφ' ὅσον δὲ ἐκάτερος ἦπται καὶ πῶς ἀφώρικε, πειραθῶμεν ἀποδοῦναι πρότερον εἰπόντες τὴν ὅλην ἔφοδον ἐκατέρου. Δημόκριτος μὲν οὖν οὐχ ὁμοίως λέγει περὶ πάντων, ἀλλὰ τὰ μὲν τοῖς μεγέθεσι, τὰ δὲ τοῖς σχήμασι, ἔνια δὲ τάξει καὶ θέσει διορίζει. Πλάτων δὲ σχεδὸν ἅπαντα πρὸς τὰ πάθη καὶ τὴν αἴσθησιν ἀποδίδωσιν. ὥστε δόξειεν ἂν ἐκάτερος ἐναντίως τῇ ὑποθέσει λέγειν. ὁ μὲν γὰρ πάθη ποιῶν τῆς αἰσθήσεως καθ' αὐτὰ διορίζει τὴν φύσιν· ὁ δὲ καθ' αὐτὰ ποιῶν ταῖς οὐσίαις πρὸς τὰ πάθη τῆς αἰσθήσεως ἀποδίδωσι. ^[10]

Sens 61 Βαρὺ μὲν οὖν καὶ κοῦφον τῷ μεγέθει διαιρεῖ Δημόκριτος. εἰ γὰρ διακριθεῖη καθ' ἓν ἕκαστον, εἰ καὶ κατὰ σχῆμα διαφέροι [διαφέρει], σταθμοῦ ἂν ἐπὶ μεγέθει τὴν φύσιν ἔχειν. οὐ μὴν ἀλλ' ἓν γε τοῖς μικτοῖς κουφότερον μὲν εἶναι τὸ πλέον ἔχον κενόν, βαρύτερον δὲ τὸ ἔλαττον. ἐν ἐνίοις μὲν οὕτως εἴρηκεν. ἐν ἄλλοις δὲ κοῦφον εἶναι φησιν ἀπλῶς τὸ λεπτόν. ^[5]

Sens 62 παραπλησίως δὲ καὶ περὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ. σκληρὸν μὲν γὰρ εἶναι τὸ πυκνόν, μαλακὸν δὲ τὸ μανόν, καὶ τὸ μαῖλλον δὲ καὶ ἥττον καὶ μάλιστα κατὰ λόγον. διαφέρειν δὲ τι τὴν θέσιν καὶ τὴν ἐναπόληψιν τῶν κενῶν τοῦ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ καὶ βαρέος καὶ κούφου. διὸ σκληρότερον μὲν εἶναι σίδηρον, βαρύτερον δὲ μόλυβδον· τὸν μὲν γὰρ σίδηρον ἀνωμάλως συγκεῖσθαι καὶ τὸ κενὸν ἔχειν πολλαχῇ καὶ κατὰ μεγάλα, πεπυκνῶσθαι δὲ κατὰ ἔνια, ἀπλῶς δὲ πλέον ἔχειν κενόν. τὸν δὲ μόλυβδον ἔλαττον ἔχοντα κενὸν ὁμαλῶς συγκεῖσθαι <καὶ> κατὰ

πᾶν ὁμοίως, διὸ βαρύτερον μὲν, μαλακώτερον δ' εἶναι τοῦ σιδήρου. περὶ μὲν <οὔν> βαρέος καὶ κούφου καὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ ἐν τούτοις ἀφορίζει. ^[10]

Sens 63 τῶν δὲ ἄλλων αἰσθητῶν οὐδενὸς εἶναι φύσιν, ἀλλὰ πάντα πάθη τῆς αἰσθήσεως ἀλλοιουμένης, ἐξ ἧς γίνεσθαι τὴν φαντασίαν. οὐδὲ γὰρ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ φύσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ τὸ σχῆμα ἑμεταπίπτον· ἐργάζεσθαι καὶ τὴν ἡμετέραν ἀλλοίωσιν· ὅ τι γὰρ ἂν ἄθρουν ἦ, τοῦτ' ἐνισχύειν ἐκάστω, τὸ δ' εἰς μακρὰ διανενημεμένον ἀναίσθητον εἶναι. σημεῖον δ' ὡς οὐκ εἰσὶ φύσει τὸ μὴ ταῦτ' ἅσι φαίνεσθαι τοῖς ζώοις, ἀλλ' ὃ ἡμῖν γλυκύ, τοῦτ' ἄλλοις πικρὸν καὶ ἐτέροις ὅξυν καὶ ἄλλοις δριμὺ τοῖς δὲ στρυφνὸν καὶ τὰ ἄλλα δ' ὡσαύτως. ἔτι δ' αὐτοὺς μεταβάλλειν τῇ κράσει κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἡλικίας· ἦ καὶ φανερόν, ὡς ἡ διάθεσις αἰτία τῆς φαντασίας. ^[5]

Sens 64 ἀπλῶς μὲν οὔν περὶ τῶν αἰσθητῶν οὕτω δεῖν ὑπολαμβάνειν. οὐ μὴν ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα καὶ ταῦτα ἀνατίθησι τοῖς σχήμασι· πλὴν οὐχ ἀπάντων ἀποδίδωσι τὰς μορφάς, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν χυλῶν καὶ τῶν χρωμάτων καὶ τούτων ἀκριβέστερον διορίζει τὰ περὶ τοὺς χυλοὺς ἀναφέρων τὴν φαντασίαν πρὸς ἄνθρωπον. τὸν μὲν οὔν ὅξυν εἶναι τῷ σχήματι γωνοειδῇ τε καὶ πολυκαμπῇ καὶ μικρὸν καὶ λεπτόν. ^[5]

Sens 65 διὰ γὰρ τὴν δριμύτητα ταχὺ καὶ πάντῃ διαδύεσθαι, τραχὺν δ' ὄντα καὶ γωνοειδῇ συνάγειν καὶ συσπᾶν, διὸ καὶ θερμαίνειν τὸ σῶμα κενότητος ἐμποιοῦντα· μάλιστα γὰρ θερμαίνεσθαι τὸ πλεῖστον ἔχον κενόν. τὸν δὲ γλυκὺν ἐκ περιφερῶν συγκεῖσθαι σχημάτων <καὶ> οὐκ ἄγαν μικρῶν, διὸ καὶ διαχεῖν ὅλως τὸ σῶμα καὶ οὐ βιαίως, καὶ οὐ ταχὺ πάντα περαίνειν· τοὺς <δ'> ἄλλους ταράττειν, ὅτι διαδύνων πλανᾷ τὰ ἄλλα καὶ ὑγραίνει· ὑγραινόμενα δὲ καὶ ἐκ τῆς τάξεως κινούμενα συρρεῖν εἰς τὴν κοιλίαν· ταύτην γὰρ εὐπορώτατον εἶναι διὰ τὸ πλεῖστον ἐνεῖναι κενόν. τὸν δὲ στρυφνὸν ἐκ μεγάλων σχημάτων καὶ πολυγωνίων καὶ περιφερῆς ἥκιστ' ἐχόντων· ταῦτα γὰρ ὅταν εἰς τὰ σώματα ἔλθῃ, ἐπιτυφλοῦν ἐμπλάττοντα τὰ φλεβία καὶ κωλύειν συρρεῖν, διὸ καὶ τὰς κοιλίας ἰστάναι. ^[5]

Sens 66 τὸν δὲ πικρὸν ἐκ μικρῶν καὶ λείων καὶ περιφερῶν, τὴν περιφέρειαν εἰληχότα καὶ καμπὰς ἔχουσαν· διὸ καὶ γλισχρὸν εἶναι καὶ κολλώδη. ἀλμυρὸν δὲ τὸν ἐκ μεγάλων καὶ οὐ περιφερῶν, ἀλλ' ἐπ' ἐνίων καὶ σκαληνῶν, διὸ οὐδὲ πολυκαμπῶν (βούλεται δὲ σκαληνὰ λέγειν, ἅπερ παράλλαξιν ἔχει πρὸς ἄλληλα καὶ συμπλοκήν)· μεγάλων μὲν, ὅτι ἡ ἀλμυρὸς ἐπιπολάζει· μικρὰ γὰρ ὄντα καὶ τυπτόμενα τοῖς περιέχουσι μίγνυσθαι ἂν τῷ παντί· οὐ περιφερῶν δ', ὅτι τὸ μὲν ἀλμυρὸν τραχύ, τὸ δὲ περιφερὲς λείον· [οὐ] σκαληνῶν δὲ διὰ τὸ μὴ περιπλάττεσθαι, διὸ ψαφαρὸν εἶναι. τὸν δὲ δριμὺν μικρὸν καὶ περιφερῇ καὶ γωνιοειδῇ, σκαληνὸν δὲ οὐκ ἔχειν. ^[10]

Sens 67 τὸν μὲν γὰρ δριμὺν πολυγώνιον ποιεῖν τῇ τραχύτητι θερμαίνειν καὶ διαχεῖν. [διὰ τὸ μικρὸν εἶναι καὶ περιφερῇ καὶ ἀγωνιοειδῇ] καὶ γὰρ τὸ γωνιοειδὲς εἶναι τοιοῦτον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἐκάστου δυνάμεις ἀποδίδωσιν ἀνάγων εἰς τὰ σχήματα. ἀπάντων δὲ τῶν σχημάτων οὐδὲν ἀκέραιον εἶναι καὶ ἀμιγῆς τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ἐν ἐκάστω πολλὰ εἶναι καὶ τὸν αὐτὸν ἔχειν λείου καὶ τραχέος καὶ περιφεροῦς καὶ ὀξέος καὶ τῶν λοιπῶν. οὗ δ' ἂν ἐνῇ πλεῖστον, τοῦτο μάλιστα ἐνισχύειν πρὸς τε τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν δύναμιν. ἔτι δὲ εἰς ὁποῖαν ἔξιν ἂν εἰσέλθῃ, διαφέρειν [γὰρ] οὐκ ὀλίγον. καὶ διὰ τοῦτο τὸ αὐτὸ τάναντία καὶ τάναντία τὸ αὐτὸ πάθος ποιεῖν ἐνίοτε. καὶ περὶ μὲν τῶν χυλῶν οὕτως ἀφώρικεν· ἄτοπον δ' ἂν φανείη πρῶτον μὲν τὸ μὴ πάντων ὁμοίως ἀποδοῦναι τὰς αἰτίας, ἀλλὰ βαρὺ μὲν καὶ κοῦφον καὶ μαλακὸν καὶ σκληρὸν καὶ μεγέθει καὶ σμικρότητι καὶ τῷ μανῶ καὶ πυκνῶ, θερμὸν δὲ καὶ ψυχρὸν καὶ τὰ ἄλλα τοῖς σχήμασιν *. ^[5]

Sens 68 ἔπειτα βαρέος μὲν καὶ κούφου καὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ καθ' αὐτὰ ποιεῖν φύσεις (μέγεθος μὲν γὰρ καὶ σμικρότης καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ μανὸν οὐ πρὸς ἕτερόν ἐστι), θερμὸν δὲ καὶ ψυχρὸν καὶ

τὰ ἄλλα πρὸς τὴν αἴσθησιν, καὶ ταῦτα πολλάκις λέγοντα, διότι τοῦ χυλοῦ τὸ σχῆμα σφαιροειδές. ὅλως δὲ μέγιστον ἐναντίωμα καὶ κοινὸν ἐπὶ πάντων, ἅμα μὲν πάθη ποιεῖν τῆς αἰσθήσεως, ἅμα δὲ τοῖς σχήμασι διορίζειν, καὶ τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι τοῖς μὲν πικρόν, τοῖς δὲ γλυκύ, τοῖς δ' ἄλλως.

Sens 69 οὔτε γὰρ οἷόν <τε> τὸ σχῆμα πάθος εἶναι οὔτε ταῦτόν τοις μὲν σφαιροειδές, τοῖς δ' ἄλλως, ἀνάγκη δ' [εἴπερ] ἴσως, εἴπερ τοῖς μὲν γλυκύ, τοῖς δὲ πικρόν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἡμετέρας ἕξεις μεταβάλλειν τὰς μορφάς. ἀπλῶς δὲ τὸ μὲν σχῆμα καθ' αὐτό ἐστὶ, τὸ δὲ γλυκὺ καὶ ὅλως τὸ αἰσθητὸν πρὸς ἄλλο καὶ ἐν ἄλλοις, ὥς φησιν. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ πᾶσιν ἀξιοῦν ταῦτ' οὕτως φαίνεσθαι τῶν αὐτῶν αἰσθανομένων καὶ τούτων τὴν ἀλήθειαν ἐλέγχειν, καὶ ταῦτα εἰρηκότα πρότερον τὸ τοῖς ἀνομοίως διακειμένοις ἀνόμοια καὶ πάλιν τὸ μὴτ' ἄλλο ἕτερον ἐτέρου τυγχάνειν τῆς ἀληθείας. εἰκὸς γὰρ τὸ βέλτιον τοῦ χείρονος καὶ τὸ ὑγιαῖνον τοῦ κάμνοντος· κατὰ φύσιν γὰρ μᾶλλον. ^[10]

Sens 70 ἔτι δὲ εἴπερ μὴ ἔστι φύσις τῶν αἰσθητῶν διὰ τὸ μὴ ταῦτα πᾶσι φαίνεσθαι, δηλὸν ὡς οὐδὲ τῶν ζώων οὐδὲ τῶν ἄλλων σωμάτων· οὐδὲ γὰρ περὶ τούτων ὁμοδοξοῦσι. καίτοι εἰ μὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν γίνεται πᾶσι τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν, ἀλλ' ἢ γε φύσις τοῦ πικροῦ καὶ τοῦ γλυκέος ἡ αὐτὴ φαίνεται πᾶσιν. ὅπερ καὶ αὐτὸς ἂν δόξειεν ἐπιμαρτυρεῖν. πῶς γὰρ ἂν τὸ ἡμῖν πικρόν ἄλλοις ἦν γλυκὺ καὶ στρυφνόν, εἰ μὴ τις ἦν ὠρισμένη φύσις αὐτῶν; ἔτι δὲ ποιεῖ σαφέστερον, ἐν οἷς φησι γίνεσθαι μὲν ἕκαστον καὶ εἶναι κατ' ἀλήθειαν, ἰδίως δ' ἐπὶ πικροῦ 'μοῖραν ἔχειν συνέσεως'. ^[5]

Sens 71 ὥστε διὰ τε τούτων ἐναντίον ἂν φανείη τὸ μὴ ποιεῖν φύσιν τινὰ τῶν αἰσθητῶν καὶ πρὸς τούτοις, ὅπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, ὅταν σχῆμα μὲν ἀποδιδῶ τῆς οὐσίας ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων, μὴ εἶναι δὲ λέγῃ φύσιν· ἢ γὰρ οὐδενὸς ὅλως ἢ καὶ τούτων ἔσται τῆς αὐτῆς γε ὑπαρχούσης αἰτίας. ἔτι δὲ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρόν, ἅπερ ἀρχὰς τιθέασιν, εἰκὸς ἔχειν τινὰ φύσιν, εἰ δὲ ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα. νῦν δὲ σκληροῦ μὲν καὶ μαλακοῦ καὶ βαρέος καὶ κούφου ποιεῖ τιν' οὐσίαν, ἅπερ οὐχ ἦττον ἔδοξε λέγεσθαι πρὸς ἡμᾶς, θερμοῦ δὲ καὶ ψυχροῦ καὶ τῶν ἄλλων οὐδενός. καίτοι τό γε βαρὺ καὶ κοῦφον ὅταν διορίζη τοῖς μεγέθεσιν, ἀνάγκη τὰ ἀπλᾶ πάντα τὴν αὐτὴν ἔχειν ὁρμὴν τῆς φορᾶς, ὥστε μιᾶς τινος ἂν ὕλης εἴη καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἔοικε συνηκολουθηκέναι τοῖς ποιοῦσιν ὅλως τὸ φρονεῖν κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν, ἢπερ ἐστὶν ἀρχαιοτάτη δόξα. ^[10]

Sens 72 πάντες γὰρ οἱ παλαιοὶ καὶ [οἱ] ποιηταὶ καὶ σοφοὶ κατὰ τὴν διάθεσιν ἀποδιδόασιν τὸ φρονεῖν. τῶν δὲ χυλῶν ἐκάστω τὸ σχῆμα ἀποδίδωσι πρὸς τὴν δύναμιν ἀφομοιωῶν τὴν ἐν τοῖς πάθεσιν· ὅπερ οὐ μόνον ἐξ ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰσθητηρίων ἔδει συμβαίνειν ἄλλως τε καὶ εἰ πάθη τούτων ἐστίν. οὐ γὰρ πᾶν τὸ σφαιροειδὲς οὐδὲ τὰ ἄλλα σχήματα τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, ὥστε κατὰ τὸ [κάτω] ὑποκείμενον ἔδει διορίζειν, πότερον ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀνομοίων ἐστὶ καὶ πῶς ἢ τῶν αἰσθήσεων ἀλλοίωσις γίνεται, καὶ πρὸς τούτοις ὁμοίως ἐπὶ πάντων ἀποδοῦναι τῶν διὰ τῆς ἀφῆς καὶ μὴ μόνον τὰ περὶ γεῦσιν. ἀλλὰ καὶ ταῦτα μὲν ἦτοι διαφορὰν τινὰ ἔχει πρὸς τοὺς χυλοὺς, ἢν ἔδει διελεῖν, ἢ καὶ παρεῖται δυνατόν ὃν ὁμοίως εἰπεῖν. τῶν δὲ χρωμάτων ἀπλᾶ μὲν λέγει τέτταρα. ^[10]

Sens 73 λευκὸν μὲν οὖν εἶναι τὸ λεῖον. ὃ γὰρ ἂν μὴ τραχὺ μὴδ' ἐπισκιάζῃ μὴδὲ δυσδίωδον ἦ, τοιοῦτον πᾶν λαμπρὸν εἶναι. δεῖ δὲ καὶ εὐθύτρυπα καὶ διαυγῇ τὰ λαμπρὰ εἶναι. τὰ μὲν οὖν σκληρὰ τῶν λευκῶν ἐκ τοιούτων σχημάτων συγκεῖσθαι οἷον ἢ ἐντὸς πλάξ τῶν κογχυλίων· οὕτω γὰρ ἂν ἄσκια καὶ εὐαγῇ καὶ εὐθύπορα εἶναι. τὰ <δὲ> ψαθυρὰ καὶ εὐθρυπτα ἐκ περιφερῶν μὲν λοξῶν δὲ τῇ θέσει πρὸς ἄλληλα καὶ κατὰ δύο συζεύξει, τὴν δ' ὅλην τάξιν ἔχειν ὅτι μάλιστα ὁμοίαν. τοιούτων δ' ὄντων ψαθυρὰ μὲν εἶναι, διότι κατὰ μικρὸν ἢ σύναψις· εὐθρυπτα δ', ὅτι ὁμοίως κεῖνται· ἄσκια δέ, διότι λεῖα καὶ πλατέα· λευκότερα δ' ἀλλήλων τῷ τὰ σχήματα τὰ εἰρημένα καὶ

ἀκριβέστερα καὶ ἀμιγέστερα εἶναι καὶ τὴν τάξιν καὶ τὴν θέσιν ἔχειν μᾶλλον τὴν εἰρημένην. τὸ μὲν οὖν λευκὸν ἐκ τοιούτων εἶναι σχημάτων. ^[10]

Sens 74 τὸ δὲ μέλαν ἐκ τῶν ἐναντίων, ἐκ τραχέων καὶ σκαληνῶν καὶ ἀνομοίων· οὕτω γὰρ ἂν σκιάζειν καὶ οὐκ εὐθεῖς εἶναι τοὺς πόρους οὐδ' εὐδιόδους. ἔτι δὲ τὰς ἀπορροίας νωθεῖς καὶ ταραχώδεις διαφέρειν γάρ τι καὶ τὴν ἀπορροὴν τῷ ποιᾶν εἶναι πρὸς τὴν φαντασίαν, ἣν γίνεσθαι διὰ τὴν ἐναπόληψιν τοῦ ἀέρος ἀλλοίαν. ἐρυθρὸν δ' ἐξ οἴωνπερ καὶ τὸ θερμόν, πλὴν ἐκ μειζόνων. ^[5]

Sens 75 ἐὰν γὰρ αἱ συγκρίσεις ὥσι μείζους ὁμοίων ὄντων τῶν σχημάτων μᾶλλον ἐρυθρὸν εἶναι. σημεῖον δ' ὅτι ἐκ τοιούτων τὸ ἐρυθρόν· ἡμᾶς τε γὰρ θερμαινομένους ἐρυθραίνεσθαι καὶ τὰ ἄλλα τὰ πυρούμενα, μέχρις ἂν οὗ ἔχη τὸ τοῦ πυροειδοῦς. ἐρυθρότερα δὲ τὰ ἐκ μεγάλων ὄντα σχημάτων οἷον τὴν φλόγα καὶ τὸν ἄνθρακα τῶν χλωρῶν ξύλων ἢ τῶν αὐτῶν, καὶ τὸν σίδηρον δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ πυρούμενα· λαμπρότατα μὲν γὰρ εἶναι τὰ πλεῖστον ἔχοντα καὶ λεπτότατον πῦρ, ἐρυθρότερα δὲ τὰ παχύτερον καὶ ἔλαττον. διὸ καὶ ἦττον εἶναι θερμὰ τὰ ἐρυθρότερα· θερμόν [μὲν] γὰρ τὸ λεπτόν. τὸ δὲ χλωρόν ἐκ τοῦ στερεοῦ καὶ τοῦ κενοῦ συνεστάναι μεγάλων ἐξ ἀμφοῖν, τῇ θέσει δὲ καὶ τάξει αὐτῶν τὴν χροάν. τὰ μὲν οὖν ἀπλᾶ χρώματα τούτοις κεκρῆσθαι τοῖς σχήμασιν· ἕκαστον δὲ καθαρώτερον, ὅσω ἂν ἐξ ἀμιγεστέρων ᾖ. ^[10]

Sens 76 τὰ δὲ ἄλλα κατὰ τὴν τούτων μίξιν· οἷον τὸ μὲν χρυσοειδὲς καὶ τὸ τοῦ χαλκοῦ καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ· τὸ μὲν γὰρ λαμπρὸν ἔχειν ἐκ τοῦ λευκοῦ, τὸ δὲ ὑπέρυθρον ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ· πίπτειν γὰρ εἰς τὰ κενὰ τοῦ λευκοῦ τῇ μίξει τὸ ἐρυθρόν. ἐὰν δὲ προστεθῇ τούτοις τὸ χλωρόν, γίνεσθαι τὸ κάλλιστον χρῶμα, δεῖν δὲ μικρὰς τοῦ χλωροῦ τὰς συγκρίσεις εἶναι· μεγάλας γὰρ οὐχ οἷόν τε συγκειμένων οὕτω τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ. διαφόρους δὲ ἔσεσθαι τὰς χροὰς τῷ πλέον καὶ ἔλαττον λαμβάνειν. τὸ δὲ πορφυροῦν ἐκ λευκοῦ καὶ μέλανος καὶ ἐρυθροῦ, πλείστην μὲν μοῖραν ἔχοντος τοῦ ἐρυθροῦ, μακρὰν δὲ τοῦ μέλανος, μέσην δὲ τοῦ λευκοῦ· διὸ καὶ ἡδὺ φαίνεσθαι πρὸς τὴν αἴσθησιν. ^[10]

Sens 77 ὅτι μὲν οὖν τὸ μέλαν καὶ τὸ ἐρυθρὸν αὐτῷ ἐνυπάρχει, φανερόν εἶναι τῇ ὄψει, διότι δὲ τὸ λευκόν, τὸ λαμπρὸν καὶ διαυγὲς σημαίνειν· ταῦτα γὰρ ποιεῖν τὸ λευκόν. τὴν δ' ἴσατιν ἐκ μέλανος σφόδρα καὶ χλωροῦ, πλείονα δὲ μοῖραν ἔχειν τοῦ μέλανος· τὸ δὲ πράσινον ἐκ πορφυροῦ καὶ τῆς ἰσάτιδος, ἢ ἐκ χλωροῦ καὶ πορφυροειδοῦς. τὸ γὰρ θεῖον εἶναι τοιοῦτον καὶ μετέχειν τοῦ λαμπροῦ. τὸ δὲ κυανοῦν ἐξ ἰσάτιδος καὶ πυρώδους, σχημάτων δὲ περιφερῶν καὶ βελονοειδῶν, ὅπως τὸ στίλβον τῷ μέλανι ἐνῇ. τὸ δὲ καρύινον ἐκ χλωροῦ καὶ κυανοειδοῦς. ^[10]

Sens 78 ἐὰν δὲ χλωρὸν μιχθῇ, φλογοειδὲς γίνεσθαι, τὸ γὰρ ἄσκιον καὶ μελανόχρων ἐξείργεσθαι. σχεδὸν δὲ καὶ τὸ ἐρυθρὸν τῷ λευκῷ μιχθὲν <τὸ> χλωρὸν ποιεῖν εὐαγὲς καὶ οὐ μέλαν· διὸ καὶ τὰ φυόμενα χλωρὰ τὸ πρῶτον εἶναι πρὸ τοῦ θερμανθῆναι καὶ διαχεῖσθαι. καὶ πλήθει μὲν τοσούτων ἐπιμένεται χρωμάτων, ἅπειρα δὲ εἶναι καὶ τὰ χρώματα καὶ τοὺς χυλοὺς κατὰ τὰς μίξεις, ἐάν τις τὰ μὲν ἀφαιρῇ, τὰ δὲ προστιθῇ, καὶ τῶν μὲν ἔλαττον μίσγη, τῶν δὲ πλεῖον. οὐθὲν γὰρ ὅμοιον ἔσεσθαι θάτερον θατέρῳ. Πρῶτον μὲν οὖν τὸ πλείους ἀποδοῦναι τὰς ἀρχὰς ἔχει τινὰ ἀπορίαν· οἱ γὰρ ἄλλοι τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν ὡς τούτων ἀπλῶν ὄντων μόνων. ^[5]

Sens 79 ἔπειτα τὸ μὴ πᾶσι τοῖς λευκοῖς μίαν ποιῆσαι τὴν μορφήν, ἀλλ' ἐτέραν τοῖς σκληροῖς καὶ τοῖς ψαθυροῖς. εἰ γὰρ εἰκὸς ἄλλην αἰτίαν εἶναι τοῖς διαφοροῖς κατὰ τὴν ἀφήν, οὐ δ' ἂν ἔτι τὸ σχῆμα αἴτιον εἴη τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ θέσις· ἐνδέχεται γὰρ καὶ τὰ περιφερῇ καὶ ἀπλῶς πάντα ἐπισκιάζειν ἑαυτοῖς. σημεῖον δέ· καὶ γὰρ αὐτὸς ταύτην φέρει τὴν πίστιν, ὅσα τῶν λείων μέλανα φαίνεται· διὰ γὰρ τὴν σύμφυσιν καὶ τὴν τάξιν ὡς τὴν αὐτὴν ἔχοντα τῷ μέλανι φαίνεσθαι τοιαῦτα. καὶ πάλιν ὅσα λευκὰ τῶν τραχέων· ἐκ μεγάλων γὰρ εἶναι ταῦτα καὶ τὰς συνδέσεις οὐ περιφερεῖς, ἀλλὰ 'προκρόσασ' καὶ τῶν σχημάτων τὰς μορφὰς ἀγνυμένας, ὥσπερ ἡ ἀνάβασις καὶ τὰ πρὸ τῶν τειχῶν ἔχει χρώματα· τοιοῦτον γὰρ ὃν ἄσκιον εἶναι καὶ οὐ κωλύεσθαι τὸ

λαμπρόν. πρὸς δὲ τούτοις πῶς λέγει καὶ ζῶων τὸ λευκὸν ἐνίων γίνεσθαι μέλαν, εἰ τεθείησαν οὕτως, ὥστ' ἐπισκιάζειν; ὅλως δὲ τοῦ διαφανοῦς καὶ τοῦ λαμπροῦ μᾶλλον ἔοικε τὴν φύσιν ἢ τοῦ λευκοῦ λέγειν. ^[10]

Sens 80 τὸ γὰρ εὐδίοπτον εἶναι καὶ μὴ ἐπαλλάττειν τοὺς πόρους τοῦ διαφανοῦς· ἐπὶ πόσα δὲ λευκὰ τοῦ διαφανοῦς. ἔτι δὲ τὸ μὲν εὐθεῖς εἶναι τῶν λευκῶν τοὺς πόρους, τῶν δὲ μελάνων ἐπαλλάττειν, ὡς εἰσιούσης τῆς φύσεως ὑπολαβεῖν ἔστιν· ὁρᾶν δέ φησι διὰ τὴν ἀπορροὴν καὶ τὴν ἔμφασιν τὴν εἰς τὴν ὄψιν· εἰ δὲ τοῦτό ἐστι, τί διοίσει τοὺς πόρους κεῖσθαι κατ' ἀλλήλους ἢ ἐπαλλάττειν; οὐδὲ τὴν ἀπορροὴν ἀπὸ τοῦ κενοῦ πῶς γίνεσθαι ῥᾶδιον ὑπολαβεῖν· ὥστε λεκτέον τούτου τὴν αἰτίαν. ἔοικε γὰρ ἀπὸ τοῦ φωτὸς ἢ ἀπὸ ἄλλου τινὸς ποιεῖν τὸ λευκόν. [διὸ καὶ τὴν παχύτητα τοῦ ἀέρος αἰτιᾶται πρὸς τὸ φαίνεσθαι μέλαν.] ἔτι δὲ πῶς τὸ μέλαν ἀποδίδωσιν, οὐ ῥᾶδιον καταμαθεῖν· ἢ σκιά γὰρ μέλαν τι καὶ ἐπιπρόσθησίς ἐστι τοῦ λευκοῦ· διὸ πρῶτον τὸ λευκὸν τὴν φύσιν. ^[10]

Sens 81 ἅμα δὲ οὐ μόνον τὸ ἐπισκιάζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν παχύτητα τοῦ ἀέρος καὶ τῆς εἰσιούσης ἀπορροῆς αἰτιᾶται καὶ τὴν ταραχὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ. πότερον δὲ ταῦτα συμβαίνει διὰ τὸ μὴ εὐδίοπτον ἢ καὶ ἄλλω γίνοιτ' ἂν καὶ ποίῳ [ἢ μέλαν], οὐ διασαφεί. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τοῦ χλωροῦ μὴ ἀποδοῦναι μορφήν, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ στερεοῦ καὶ τοῦ κενοῦ ποιεῖν. ^[5]

Sens 82 κοινὰ γὰρ ταυτά γε πάντων καὶ ἐξ ὁποίων οὖν ἔσται σχημάτων. χρῆν δ' ὥσπερ κἂν τοῖς ἄλλοις ἴδιόν τι ποιῆσαι, καὶ εἰ μὲν ἐναντίον τῷ ἐρυθρῷ, καθάπερ τὸ μέλαν τῷ λευκῷ, τὴν ἐναντίαν ἔχειν μορφήν· εἰ δὲ μὴ ἐναντίον, αὐτὸ τοῦτ' ἂν τις θαυμάσειεν, ὅτι τὰς ἀρχὰς οὐκ ἐναντίας ποιεῖ· δοκεῖ γὰρ ἐν πᾶσιν οὕτω. μάλιστα δ' ἐχρῆν τοῦτο διακριβοῦν, ποῖα τῶν χρωμάτων ἀπλᾶ καὶ διὰ τί τὰ μὲν σύνθετα, τὰ δὲ ἀσύνθετα· πλείστη γὰρ ἀπορία περὶ τῶν ἀρχῶν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως χαλεπόν. ἐπεὶ καὶ τῶν χυμῶν εἴ τις δύναιτο τοὺς ἀπλοὺς ἀποδοῦναι, μᾶλλον ἂν ὅδε λέγοι. περὶ δὲ ὁσμῆς προσαφορίζειν παρῆκεν πλὴν τοσοῦτον, ὅτι τὸ λεπτὸν ἀπορρέον ἀπὸ τῶν βαρέων ποιεῖ τὴν ὀδμήν. ποῖον δέ τι τὴν φύσιν ὃν ὑπὸ τίνος πάσχει, οὐκέτι προσέθηκεν, ὅπερ ἴσως ἦν κυριώτατον. Δημόκριτος μὲν οὖν οὕτως ἔνια παραλείπει. Πλάτων δὲ θερμὸν μὲν εἶναι φησι τὸ διακρίνον δι' ὀξύτητα τῶν γωνιῶν· ψυχρὸν δὲ ὅταν δι' ὑγρότητα ἐκκρίνοντα τὰ ἐλάττω καὶ μὴ δυνάμενα εἰσιέναι τὰ μείζω κύκλω περιωθῇ· τῇ γὰρ μάχῃ τρόμον καὶ τῷ πάθει ῥίγος εἶναι ὄνομα. ^[10]

Sens 83 σκληρόν <δέ> , ᾧ ἂν ἡ σὰρξ ὑπέικη, μαλακὸν δέ, ὃ ἂν τῇ σαρκί, καὶ πρὸς ἄλληλα ὁμοίως. ὑπέικειν δὲ τὸ μικρὰν ἔχον βάσιν. βαρὺ δὲ καὶ κοῦφον τῷ μὲν ἄνω καὶ κάτω διορίζειν οὐ δεῖν, οὐ γὰρ εἶναι τοιούτων φύσιν· ἀλλὰ κοῦφον μὲν εἶναι τὸ εἰς τὸν παρὰ φύσιν τόπον ῥαδίως ἐλκόμενον, βαρὺ δὲ τὸ χαλεπῶς. τραχὺ δὲ καὶ λεῖον ὡς ἱκανῶς ὄντα φανερὰ παραλείπει καὶ οὐ λέγει. ἡδὺ δὲ καὶ λυπηρόν, τὸ μὲν εἰς φύσιν ἀθρόον πάθος, τὸ δὲ παρὰ φύσιν καὶ βίᾳ [λυπηρόν], τὰ δὲ μέσα καὶ ἀναίσθητα ἀνὰ λόγον. ^[5]

Sens 84 διὸ καὶ κατὰ τὸ ὁρᾶν οὐκ εἶναι λύπην οὐδ' ἡδονὴν τῇ διακρίσει καὶ συγκρίσει. περὶ δὲ χυμῶν ἐν μὲν τοῖς περὶ ὕδατος τέτταρα λέγει ὕδατος εἶδη· ἐν χυλοῖς μὲν οἶνον ὁπὸν ἔλαιον μέλι, ἐν δὲ τοῖς πάθεσι τὸν γεώδη χυμόν· καὶ διὰ ταῦτα συνάγοντα τοὺς χυμοὺς καὶ συγκρίνοντα τὰ μὲν τραχύτερα στρυφνὰ εἶναι, τὰ δὲ ἥττον αὐστηρά. τὸ δὲ ῥυπτικὸν τῶν πόρων καὶ ἀποκαθαρτικὸν ἀλμυρόν· τὸ δὲ σφόδρα ῥυπτικόν, ὥστε καὶ ἐκτῇκειν, πικρόν. τὰ δὲ θερμαινόμενα καὶ ἄνω φερόμενα καὶ διακρίνοντα δριμέα· τὰ δὲ κυκῶντα ὀξέα· τὰ δὲ σὺν τῇ ὑγρότητι τῇ ἐν τῇ γλώττῃ καὶ διαχυτικά καὶ συστατικά εἰς τὴν φύσιν γλυκέα. τὰς δὲ ὁσμάς εἶδη μὲν οὐκ ἔχειν, ἀλλὰ τῷ λυπηρῷ καὶ ἡδεῖ διαφέρειν. ^[10]

Sens 85 εἶναι δὲ τὴν ὁσμὴν ὕδατος μὲν λεπτότερον, ἀέρος δὲ παχύτερον. σημεῖον δὲ ὅτι ὅταν ἐπιφράξαντες ἀνασπῶσιν, ἄνευ ὁσμῆς τὸ πνεῦμα εἰσέρχεται· διὸ καθάπερ καπνὸν καὶ ὀμίχλην

εἶναι τῶν σωμάτων ἀόρατον. εἶναι δὲ καπνὸν μὲν μεταβολὴν ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα, ὁμίχλην δὲ τὴν ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ. φωνὴν δὲ εἶναι πληγὴν ὑπὸ ἀέρος ἐγκεφάλου καὶ αἵματος δι' ὧτων μέχρι ψυχῆς· ὁξεῖαν δὲ καὶ βαρεῖαν τὴν ταχεῖαν καὶ βραδεῖαν· συμφωνεῖν δ', ὅταν ἡ ἀρχὴ τῆς βραδεῖας ὁμοία ᾖ τῇ τελευτῇ τῆς ταχείας. τὸ δὲ χρῶμα φλόγα εἶναι ἀπὸ τῶν σωμάτων σύμμετρα μόρια ἔχουσιν τῇ ὄψει· λευκὸν μὲν τὸ διακριτικόν, μέλαν δὲ τὸ συγκριτικόν ἀνὰ λόγον [δὲ] τοῖς περὶ τὴν σάρκα θερμοῖς καὶ ψυχροῖς καὶ τοῖς περὶ τὴν γλῶσσαν στρυφνοῖς καὶ δριμέσι, λαμπρὸν δὲ τὸ πυρῶδες λευκόν, τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τούτων· ἐν οἷς δὲ λόγοις, οὐδ' εἴ τις εἰδεῖν χρῆναι λέγειν φησὶν, ὧν οὐκ ἔχομεν εἰκότα λόγον ἢ ἀναγκαῖον· οὐδ' εἰ πειρωμένῳ μὴ γίγνοιτο, οὐθὲν ἄτοπον, ἀλλὰ τὸν θεὸν δύνασθαι τοῦτο δρᾶν. ^[5]

Sens 86 ἃ μὲν οὖν εἴρηκε καὶ πῶς ἀφώρικε, σχεδὸν ταῦτά ἐστιν. Ἄτοπον δὲ καὶ τοῦτο· πρῶτον μὲν τὸ μὴ πάντα ὁμοίως ἀποδοῦναι μηδὲ ὅσα τοῦ αὐτοῦ γένους.

Sens 87 ὀρίσας γὰρ τὸ θερμὸν σχήματι τὸ ψυχρὸν οὐχ ὡσαύτως ἀπέδωκεν. ἔπειτ' εἰ μαλακὸν τὸ ὑπεῖκον, φανερόν ὅτι τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀήρ καὶ τὸ πῦρ ἐστὶ μαλακά· φησὶ γὰρ ὑπεῖκειν τὸ μικρὰν ἔχον βάσιν, ὥστε τὸ πῦρ ἂν εἴη μαλακώτατον. δοκεῖ δὲ τούτων οὐθὲν οὐδ' ὅλως τὸ μὴ ἀντιμεθιστάμενον εἶναι μαλακόν, ἀλλὰ τὸ εἰς τὸ βάθος ὑπεῖκον ἄνευ μεταστάσεως, ἔτι δὲ τὸ βαρὺ καὶ κοῦφον οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ἐπὶ τῶν γεωδῶν ἀφώρικε· τούτων γὰρ δοκεῖ τὸ μὲν βαρὺ χαλεπῶς, τὸ δὲ κοῦφον ῥᾶον ἄγεσθαι πρὸς ἀλλότριον τόπον· τὸ δὲ πῦρ καὶ ὁ ἀήρ ταῖς εἰς τοὺς οἰκείους τόπους φοραῖς κοῦφα καὶ ἔστι καὶ δοκεῖ. ^[5]

Sens 88 διόπερ οὐκ ἔσται τὸ μὲν ἔλαττον τῶν ὁμογενῶν ἔχον βαρὺ, τὸ δὲ πλεῖον κοῦφον· τὸ μὲν γὰρ πῦρ ὅσῳ ἂν ᾖ πλεῖον, κουφότερον, ἀλλ' ἄνω μὲν τιθεμένου τοῦ πυρὸς ἐφαρμόσουσιν οἱ λόγοι καὶ οὗτος κάκεινος, ἐνταῦθα δ' οὐδέτερος. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· ἄνωθεν γὰρ δεῦρο θάττον οἰσθήσεται τὸ πλεόν. ὥστε οὐχ ἀπλῶς ἡ γῆ καὶ τὸ πῦρ ἐστὶ τὸ μὲν βαρὺ τὸ δὲ κοῦφον, ἀλλ' ἐκάτερον πρὸς τὸν τόπον· οὐδ' ὁμοίως ἐνταῦθα καὶ τὸ γεῶδες, ἀλλ' ἀνάπαλιν· ἐνταῦθα μὲν τὸ ἔλαττον, ἐκεῖ δὲ τὸ πλεόν ἔχον τῶν ὁμογενῶν κουφότερον. ταῦτα δὲ πάντα συμβαίνει διὰ τὸ μὴ ἀπλῶς περὶ κούφου καὶ βαρέος, ἀλλὰ περὶ τοῦ γεώδους ἀφορίζειν. ^[10]

Sens 89 τῶν δὲ χυλῶν τὰς μὲν φύσεις οὐ λέγει τίς ἕκαστος, εἰ ἄρα τέσσαρες αἱ πᾶσαι διαφοραί, τὰ δὲ πάθη τὰ συμβαίνοντα ἀπ' αὐτῶν δηλοῖ. συνάγειν γὰρ τοὺς πόρους τὸ στρυφνὸν ἢ στυπτικὸν καὶ καθαίρειν τὸ ἀλμυρόν, ὅπερ πάθος ἐστὶν ἡμέτερον· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα. ζητοῦμεν δὲ τὴν οὐσίαν μᾶλλον καὶ διὰ τί ταῦτα δρῶσιν, ἐπεὶ τά γε πάθη θεωροῦμεν. ἀπορήσειε δ' ἂν τις καὶ περὶ τῶν ὁσμητῶν εἰ ἔστιν εἶδη· καὶ γὰρ τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς ἡδοναῖς διαφέρουσιν, ὥσπερ οἱ χυλοί. ^[5]

Sens 90 καὶ ἅμα δόξειεν ἂν ὁμοίως ἔχειν ἐπὶ πάντων. περὶ δὲ τῆς ὁσμῆς ὅτι μὲν ἀπορροή τις ἐστὶ καὶ ἀνάπνευσις τοῦ ἀέρος, σχεδὸν ὁμολογεῖται. τὸ δὲ ἀφομοιοῦν καπνῷ καὶ ὁμίχλῃ ταῦτά τε λέγειν οὐκ ἀληθές. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς φαίνεται ποιεῖν· τὸν μὲν γὰρ ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα, τὴν δ' ὁμίχλην ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ λέγει μεταβάλλειν. καίτοι δοκεῖ γ' ἀνάπαλιν ἔχειν ἐπὶ τῆς ὁμίχλης, διὸ καὶ παύεται τὰ ὕδατα γινομένης ὁμίχλης. ἐνδεεστέως <δὲ> καὶ ὁ τῆς φωνῆς εἴρηται λόγος· οὔτε γὰρ κοινὸς ἅπασιν τοῖς ζώοις ἐστὶν οὔτε τὴν αἰτίαν λέγει τῆς αἰσθήσεως βουλόμενος. ^[5]

Sens 91 ἔτι δὲ οὐ τὸν ψόφον καὶ τὴν φωνήν, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν ἔοικεν ἀφορίζειν. περὶ δὲ χρωμάτων σχεδὸν ὁμοίως Ἐμπεδοκλεῖ λέγει· τὸ γὰρ σύμμετρα ἔχειν μόρια τῇ ὄψει τῷ τοῖς πόροις ἐναρμόττειν ἐστίν *. ἄτοπον δὲ τὸ μόνην ταύτην ἀποδιδόναι τῶν αἰσθήσεων· ἔτι δὲ τὸ ἀπλῶς τὸ χρῶμα φλόγα λέγειν· τὸ μὲν γὰρ λευκὸν ἔχει τινὰ ὁμοιότητα, τὸ δὲ μέλαν ἐναντίον ἂν φανεῖν. τὴν δὲ τῶν ἄλλων μῖξιν τὸ ἀφαιρεῖν ὅλως οὐκ ἐνδέχεται ἀποδοῦναι ταῖς αἰτίαις, δεῖται δὲ τινος λόγου καὶ πίστεως. ^[10]